



Национални нафтни комитет Србије - Светског нафтног савета

БРОЈ 2

15. јануар 2012.

БИЛТЕН

Порука из Дохе: Енергетска будућност лежи на глобалној сарадњи и подели одговорности

За Билтен говоре:

С.Нејков - Директор Секретаријата енергетска заједнице: Енергетска независност уступа простор међузависности - Западни Балкан то препознаје

А. Петернел, Секретар SNNK-WPC: Енергетска будућност је брига друштва у целини – не само енергетских компанија

С.Соколовић, генерални секретар НККС- WPC : Прво званично учешће Србије на „нафтној олимпијади“

У овом броју:

Приказ 20.Светског нафтног конгреса

Неконвенционални извори нафте и гаса

Ривалство уступа место партнерству

Новости код чланица Националног нафтног комитета Србије



САДРЖАЈ:

- 3** **Порука читаоцима**
- 4** **Слободан Соколовић** – Србија на Светском нафтном конгресу
- 8** **Интервју: Славчо Нејков**, Директор Секретаријата енергетске заједнице *Енергетска независност уступа простор међузависности*
- 12** **Интервју: Алеш Петернел**, Секретар Словеначког националног нафтног комитета Светског нафтног савета *Енергетска будућност је брига друштва у целини – не само енергетских компанија*
- 16** **Вести из Светског нафтног савета**
- 17** **Вести Националног нафтног комитета Србије**
- 18** **Стручни текстови**
Порука Дохе: Ривалство уступа место партнерству
Глобална енергетска будућност – неконвенционални извори нафте и гаса
- 26** **Чланице ННКС**
- Привредна комора Србије
 - НИС а.д.
 - ЈП Србијагас
 - ЈП Транснафта
 - Лукоил-Србија а.д.
 - Удружење нафтних компанија Србије

Поштовани читаоци,

Централна тема овог другог броја Билтена Националног нафтног комитета Србије (ННКС) јесу основне поруке минулог јубиларног 20. Светског нафтног конгреса, одржаног у Дохи на коме је Србија преко ННКС била први пут заступљена као чланица овог најугледнијег међународног нафтног форума.

О учешћу српске делегације на Конгресу, као и кључним порукама скупа пише проф. др Слободан Соколовић, генерални секретар ННКС – WPC.

Настојећи да из угла региона у коме се Србија налази сагледа основну тему којом се бавио Конгрес – обезбеђења енергетске сигурности у свету – Билтен доноси ексклузивни интервју са директором Секретаријата енергетске заједнице, Славчом Нејковим, док о искуствима своје земље и потребним корацима за регион југоисточне Европе за Билтен говори секретар Словеначког нафтног комитета Алеш Петернел.

У оквиру рубрике стручних текстова, Билтен се бави кључним изазовом на који је одговоре тражио овај скуп – енергетским потребама света, новим партнерствима на глобалним нивоу и инвестиционим потребама које траже све захтевнији извори. Који су то неконвенционални извори нафте и гаса у питању, како и по коју цену се могу експлоатисати – пише стручни сарадник Билтена Александар Недучин.

Стална рубрика Новости код чланица ННКС доноси пресек најзначајнијих пословних резултата водећих српских компанија и удружења из области нафтне и гасне привреде у последњем тромесељу 2011.

Редакција Билтена ННКС



ДР СЛОБОДАН СОКОЛОВИЋ: Генерални секретар Националног нафтног комитета Србије

Прво званично учешће Србије на „нафтној олимпијади“



На 20. јубиларном Светском нафтном конгресу, одржаном од 4. до 8. децембра 2011. године у Дохи – Катар, активно је учествовала и делегација Националног нафтног комитета Србије (ННКС).

Иако је то било прво званично учешће Србије, као чланице Светског нафтног савета (WPC) у историји Конгреса WPC, активности делегације Националног нафтног комитета Србије биле су запажене. На овом Конгресу у Дохи, који је окупио преко 5.000 делегата, више од 100 генералних директора најзначајнијих нафтних компанија и преко 30 министара енергетике, српска делегација учествовала је у раду седнице Светског нафтног савета, имала министарску сесију, као и пленарног предавача.

Према пракси Светског нафтног савета, пре почетка Конгреса одржана је седница Светског нафтног Савета на којој су размотрени резултати рада Савета

у периоду између два конгреса, биран председник, потпредседници, чланови програмског савета и чланови комитета младих. У раду Савета учествовали су наши чланови WPC: председник Петар Шкундрић, потпредседник Кирил Кравченко и генерални секретар ННКС Слободан Соколовић.

Одлукама WPC, у програмски савет 21. Светског нафтног конгреса именован је проф. др Слободан Соколовић, а у Комитет младих др Драган Говедарица. Овим именовањима, ННКС је добио признање и привилегију да учествује у обликовању садржаја 21. Светског нафтног конгреса који ће се одржати 2014 године у Москви.

Већ на овом првом учешћу у раду Светског нафтног конгреса, Србија је имала прилику да се представи на министарској сесији, одржаној првог дана рада Конгреса, што се сматра посебном привилегијом.

Том приликом, Петар Шкундрић саветник премијера Србије упознао је присутне делегате Конгреса са најважнијим елементима енергетске стратегије Србије, инвестиционим плановима у енергетици, као и основним условима инвестирања у нашој земљи.

Генерални директор НИС а.д Кирил Кравченко говорио је о развоју НИС-а и регионалној сарадњи у области нафте и гаса.

Иако се министарска сесија Србије одвијала истовремено са сесијама Енглеске, Индије, Ирана и Анголе, број присутних делегата, као и представника медија потврдили су запажено интересовање за активности Србије у енергетском сектору.

Посебно је значајно истаћи да је челник НИС а.д. и потпредседник ННКС Кирил Кравченко имао уводно излагање по позиву у оквиру блока 5 програмског садржаја: Одрживе обавезе - Животна средина, друштво, економија, образовање и управљање. Његово излагање на тему Етика и Управљање - искуства у нафтној и гасној индустрији.

Србију су на Конгресу у Дохи претстављали проф др Петар Шкундрић, председник ННКС и саветник премијера Србије, проф др Кирил Кравченко потпредседник ННКС и ген.директор НИС а.д., Михаило Весовић председник скупштине ННКС и потпредседник Привредне коморе Србије, проф.др Слободан Соколовић ген. секретар ННКС, Зоран Обрадовић члан ИО ННКС и председник УНКС и Надежда Кокотовић шеф кабинета ген. директора НИС-а.

Иако је боравак делегације ННКС био ограничен само на два дана рада Конгреса у Дохи, ова својеврсна “нафтна олимпијада” искоришћена је и за низ неформалних контаката са представницима бројних нафтних компанија света, као што су Shell, Qatar National Oil Company, Statoil, Chevron, Total и друге.





Енергетски сектор Србије је најконкурентнији и најсигурнији сектор за све облике инвестиција, рекао је на министарској сесији у Дохи **Петар Шкундрић**. Указујући потенцијалним инвеститорима из света на атрактивност овог сектора српске привреде, Шкундрић је, поред осталог, навео да ће у наредних 7-8 година самоу нафтном сектору бити инвестирано око две милијарде евра. Он је рекао да је стратешко опредељење Србије, када је реч о енергетици, да приступи Европској унији и да кроз партнерства са Русијом, Кином и другим земљама реализује најзначајније енергетске пројекте. Стратешки циљ националне нафтне компаније НИС је да постане најефикаснија фирма у области производње и прераде нафте и промета нафтних деривата на Балкану. У гасној привреди, навео је да је најзначајнији пројекат изградња деонице "Јужног тока" кроз Србију, дужине око 440 километара, а вредност тог дела пројекта између 1,3 и 1,5 милијарду евра. Србија располаже доказаним резервама сирове нафте од око 10,6 милиона тона, билансним резервама око 41 милион тона и резервама природног гаса око 30,5 милијарде метара кубних. Шкундрић је указао да је наша земља богата и уљним шкриљцима, чије су резерве процењене на осам до 10 милијарди тона, а највећи је алексиначки басен, са резервама шкриљаца од око 2,1 милијарде тона и са потенцијалним садржајем уља од око 210 милиона тона.



Када се ради о темама као што је корпоративно руковођење, мали играчи у нафтној индустрији морају да усвоје сличан строги приступ пословању какав имају највеће компаније у овом сектору, рекао је на скупу у Дохи директор Нафтне индустрије Србије **Кирил Кравченко**. Он је навео да компаније из средње и источне Европе уче како да прилагоде пословне стратегије новом лику ове гране индустрије. Енергетске компаније у Србији и региону почињу све више да усвајају и промењују међународне стандарде корпоративне социјалне одговорности, као што су повећана транспарентност, потстицајни програми за запослене, бољи радни услови, права малих акционара.... „Ми смо у НИС-у потпуно променили стандарде понашања што је неопходно ко желиш да будеш лидер, барем у региону... па смо, на пример, путем мотивационог система удвостручили радно време”, илустровао је Кравченко. Он је, такође, оценио „апсолутно битним” да јавна предузећа и европске компаније средње величине користе независне проценитеље. Кравченко је указао и на „прекретницу коју је у погледу транспарентности и корпоративног управљања нафтних компанија у свету” изазвала експлозија ВР-ове платформе у Мексичком заливу. „После таквих случајева пажња јавности постаје све јача и јача. Нико не би марио да се, на пример, нешто десило у области телекомуникација ... тек мало буке. Али ако се нешто уистину озбиљно деси у нафтној привреди, то постаје круцијално за друштво у целини. Отуда толики интерес јавности за контролу енергетског система и отуда толика растућа пажња јавности за овај сегмент”, рекао је Кравченко.



ИНТЕРВЈУ

Енергетска независност уступа простор међузависности – југоисточна Европа то препознаје

У току су разговори у вези са усвајањем Директиве Европске уније о залихама сирове нафте у ванредним ситуацијама из 2009. године. Постизање енергетске сигурности, посебно сигурности снабдевања је кључни циљ који је Уговор о енергетској заједници Југоисточне Европе дефинисао – каже за Билтен ННКС Славчо Нејков.

БИЛТЕН ННКС: Шта је циљ енергетске заједнице у постизању енергетске сигурности?

Нејков: Постизање енергетске сигурности, посебно сигурности снабдевања, је кључни циљ који је Уговор о енергетској заједници ЈИЕ дефинисао. За земље потписнице Уговора енергетска сигурност није само теоретско питање, већ има јасну практичну димензију. Ово се посебно односи на електричну енергију и природни гас, али такође и на нафту, у шта смо на жалост могли да се уверимо током гасне кризе 2009. године. Тада је велики део резерве успео да функционише захваљујући резервама нафте. Кључно је обезбедити свеобухватан приступ енергетској сигурности узимањем у обзир свих енергетских сектора.

Хтео бих да нагласим да је прича о енергетској сигурности много реалистичнија и потребнија од преваходног окретања енергетској независности, што је био случај до пре неколико година. По мом мишљењу, енергетска независност све више постаје апстрактна - међузависност на светском нивоу се повећава и регион ЈИЕ није изузетак у овом смислу. Добра ствар је да земље потписнице Уговора ово све боље разумеју и то у великом обиму одређује заједничке одлуке у оквирима Енергетске заједнице.

БИЛТЕН ННКС: Шта то значи за потрошаче?

Нејков: Овај приступ је важан за потрошаче у опипљивим стварима - на крају дана, грађане и привреду тешко да интересује одакле стижу, на пример, електрична енергија или природни гас - они су заинтересовани да имају обезбеђено поуздано и предвидљиво снабдевање, уз одговарајуће цене енергената. Пре извесног времена у посети нам је била Меглена Кунева, тада Комесар ЕУ за послове потрошача, и у свом излагању нагласила је да ће "најбољи показатељ успеха Енергетске заједнице бити ако постигнемо да енергетска тржишта пружају више купцима".

Укратко, очекујемо поуздан и ефикасан ланац снабдевања у конкурентном окружењу. То је заузврат гаранција за фер цене енергије, које утичу не само на енергетско тржиште, већ и на национално и међународно тржиште уопште.

Наравно, морам да истакнем да није лако спровести реформе - чланице Уговора се суочавају са конкретним проблемима и покушавамо да им пружимо што већу подршку. Зато имамо холистички приступ реформама у енергетици; не фокусирамо се само на либерализацију, већ и на инвестиције, животну средину, енергетску ефикасност, изградњу капацитета и социјални дијалог. Гледано из угла потрошача, укључивање свих важних чинилаца у социјални дијалог је од највећег значаја. Наравно, схватамо да либерализација може донети више цене, посебно у кратком року. Ако то знамо, неопходно је да владе имају припремљену политику за рањиве потрошаче што значи да морају да им понуде специјалну подршку без угрожавања либерализације.

БИЛТЕН ННКС: Које мере предвиђа Уговор за унапређење сигурности снабдевања у региону Енергетске заједнице?

Нејков : Уговор садржи три мере. Прва је да се чланице обавезне да сваке друге године праве извештаје о сигурности снабдевања, у којима би требало да прикажу разноврсност снабдевања, технолошку сигурност и географско порекло увезених горива. Преостале две су заштитне мере и међусобна подршка. Ту је и Група за координацију сигурности снабдевања, која би требало да помаже чланицама у припреми и ажурирању националних мера за ванредне случајеве. Ово тело се бави и питањима међусобне подршке, као и самосталним заштитним мерама. Такође, министри разговарају о енергетској сигурности на сваком састанку и одређују опште смернице.

БИЛТЕН ННКС: Шта ово значи за нафтни сектор?

Нејков: Подсетио бих да се Енергетска заједница бави нафтом само са тачке сигурности снабдевања. У току су разматрања у вези са усвајањем Директиве ЕУ о залихама нафте у ванредним ситуацијама, која уводи групу правила усмерених ка осигуравању високог нивоа сигурности снабдевања нафтом кроз поуздане и јасне механизме. Пажња је посвећена и држању минималних залиха сирове нафте или нафтних деривата и увођење механизма за озбиљне несташнице. Секретаријат би волео да види регионални приступ у стварању залиха

INTERVIEW

Energy independence gives the space to interdependence

The present discussions are about the adoption of the 2009 EU directive on emergency oil stocks. Achieving energy security and particularly security of supply is a key objective, which the Treaty has defined - says Slavtcho Neykov.

NPCS BULLETIN: What is Treaty goal in achieving energy security?

NEYKOV: Achieving energy security and particularly security of supply is a key objective, which the Treaty has defined. For the Energy Community Contracting Parties the energy security is an issue, which is not only linked to theory, but to clearly expressed practical dimensions. This refers explicitly to electricity and gas, but also to oil – and I think that the linkage between oil and security of supply is just to the point – unfortunately, we had already concrete reasons to view this in practice during the gas crisis of 2009, when a lot of the business was saved due to its turn to the available oil stocks. Thus, a general approach towards energy security, taking into consideration all energy subsectors, is crucial.

In addition, I would like to emphasize that talking about energy security (as you have posed your question) is much more realistic and necessary than focusing mostly on energy independence, which was the case till several years ago. For me energy independence turns to be more and more abstract – the interdependence on world level is increasing and the region of South East Europe is not an exception in this aspect. The good point is that the Contracting Parties understand this better and better and this to a very big extent predetermines the common decisions in the Energy Community context.

NPCS BULLETIN: What this mean for consumers?

NEYKOV: And this approach is important for the consumers in real terms – at the end of the day the citizens and the business are hardly interested where e.g. the electricity or the gas comes from - they are interested in the reliability and predictability of deliveries and adequate prices. Some time ago we had as a guest of the Energy Community Secretariat Mrs. Dr. Meglena Kuneva, at that time EU Commissioner for Consumer Affairs. In her lecture, she stated that "the ultimate indicator of success for the Energy Community project will be to make energy markets work better for consumers."

At the end of the day, we expect to have a reliable and efficient energy supply chain operating in a competitive environment. The more open the markets more competition is to be seen. This, in return, is the guarantee for fair energy prices, which, however, influence not only the energy market, but the national and international markets in general.

Certainly, I have to point out that the reforms are not easy to execute – our Contracting Parties face concrete and real time difficulties and we try to be as supportive to face the realities as possible. This is the reason why



СЛАВЧО НЕЈКОВ, Директор Секретаријата Енергетске заједнице
SLAVTCHO NEYKOV, Director of the Energy Community Secretariat

we have a holistic approach to energy reforms. We do not just focus on liberalisation, but also on investments, environment, energy efficiency, capacity building and social dialogue. From the point of view of the consumers, engaging all the stake holders into social dialogue is crucial. We clearly understand that liberalisation can imply, particularly in short term, increased energy prices. If this is the case, it is essential that the governments have a clear cut definition on vulnerable customers and definitely split the support to these consumers from the market reforms – thus, they should be ready to offer special support to this group of customers without jeopardizing the overall liberalization process.

NPCS BULLETIN: Which measures Treaty envisages for advancing security of supply?

NEYKOV: The Treaty consists of three distinct measures. Firstly, the Contracting Parties are obliged to draft every second year security of supply statements. Here they are expected to provide details in diversity of supply, technological security, and geographic origin of imported fuels. The two other measures are safeguard

- градњу складишта за залихе од 90 дана је скуп и дуготрајан посао, тако да би заједнички напор могао бити боља опција. Како било, све опције ће бити разматране, мада не очекујемо планове такве да свака чланица гради своје складиште. Ако се оне сагласе да прихвате Директиву, следи обавеза да томе прилагоде своје прописе.

Сигурно, посао који сада радимо има свој предисторију. У 2008. години министри Енергетске заједнице су одлучили да прошире Уговор и на нафту, укључујући је као део енергетске мреже. Прво, ово значи примену и на нафту хоризонталних тековина, које се, између осталог, односе на животну средину, конкуренцију, слободно кретање енергије. Министарски савет је установио нафтни форум као регионално консултантско тело. И веома сам захвалан Србији што је пристала да буде

Славчо Нејков је директор Секретаријата Енергетске заједнице од фебруара 2006. Он је претходно од 1992 био укључен у различитим институцијама задуженим за креирање енергетске политике, са фокусом на развоју и имплементацији релевантних ЕУ мера везаних за енергетику. Нејков је успешно комплетирао мандате у области енергетске политике у Бугарској, у оквиру Енергетског комитета Бугарске, Државне агенције за енергетику и енергетске ресурсе, држава Регулаторна Комисија за енергетику, Министарство енергетике и енергетских ресурса и Министарства економије и енергетике. Он је такође био активан као стручњак у Преговарачком одељењу за Енергетску повељу Секретаријата у Бриселу, Белгија.

стални домаћин овог Форума, досад смо увек имали велику корист не само од изванредне подршке Србије као домаћина, већ и од њеног искуства на терену. Хвала, Србијо!

БИЛТЕН ННКС: Шта предвиђа Директива 2009/119/ЕС?

Нејков: Директива 2009/119/ЕС није још део Уговора. Уствари, надамо се да ће министри одлучити да је усвоје у 2012. години. Ако се ово деси, земље чланице морају обезбедити залихе нафте за 61 дан просечне потрошње, или за 90 дана просечног увоза (у зависности шта је веће). Такође, морају да имају залихе за најмање 30 дана, или трећину обавезних залиха у нафтним дериватима. Директива одређује и правила за обрачун залиха и за омогућавање компетентним органима да брзо, ефикасно и јавно пуне залихе на тржиште у случају великих проблема у снабдевању. Примена Директиве подразумева знатне инвестиције и промене институционалних правила, као и стицање искуства. Такође, очекујем да снажно утиче на регионално повезивање. Међутим, иако тренутно не постоје конкретни акти за примену у нафтном сектору, Енергетска заједница није престала да ради у у овој области.

БИЛТЕН ННКС: Да ли сте задовољни оним што су урадиле чланице?

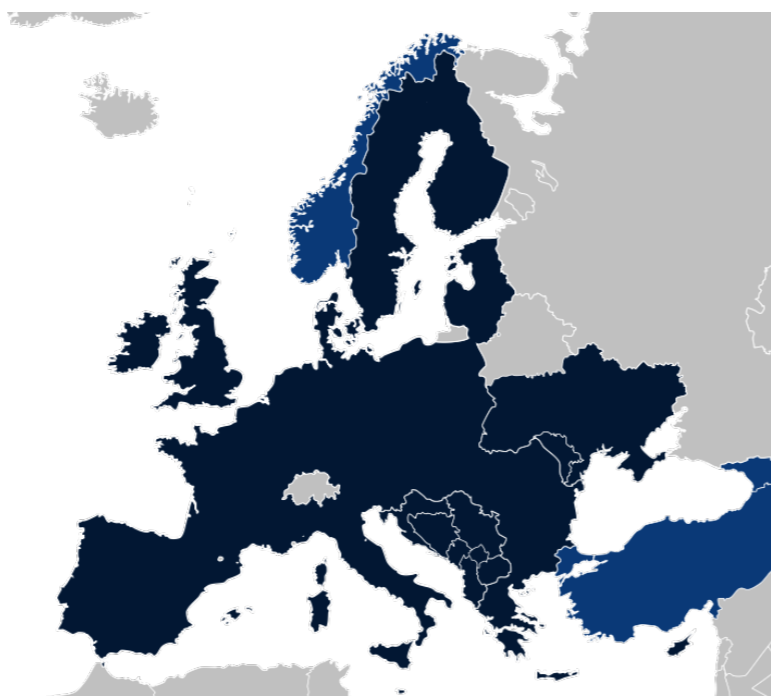
Нејков: Током деветог Министарског савета

Секретаријат је 6. октобра 2011. објавио годишњи извештај о тренутном стању у сваком енергетском сектору, на националном и регионалном нивоу. Што се тиче нафтног сектора, оценили смо да су чланице спремне да примене Директиву и да би се ускладиле са њом чланице морају да повећају своје залихе сирове нафте и нафтних деривата, као и да ускладе своје прописе. Многе чланице мораће да се прилагоде Директиви до 2020. године. Секретаријат је одлучан да наредних месеци повуче још конкретних потеза на ову тему.

Такође, завршили смо специјалну студију у вези са нафтним залихама, која је показала да су Албанија, Хрватска, БЈР Македонија, Турска и Србија најспремније за примену Директиве. Код њих ће пуна примена трајати 5-7 година. Босна и Херцеговина, Молдавија, Црна Гора, УНМИК и Грузија тренутно немају залихе за ванредне ситуације и оптимално је да ће Директиву моћи да примене до 2020. године.

Када је реч о нафтном сектору Србије поздрављамо нови Закон о енергетици, који се односи и на нафту. Очекујемо нацрт закона о залихама, који ће регулисати област обавезних залиха за нафту и нафтне деривате.

Дозволите ми да искористим прилику и захвалим Србији на лојалности Енергетској заједници, јер увек показује веома професионалан политички и експертски приступ у свим стварима о којима разговарамо. Осим тога, Србија је иницирала развој регионалне енергетске студије (ово је предлог Др Петра Шкундрића), који су снажно подржале све чланице и већ је почело да се ради на њој. То је, према мојој оцени, јасан сигнал да регионални приступ у енергетици има будућност уз дужно уважавање националних интереса.



measures and mutual assistance. To this end, there is a Security of Supply Coordination Group established. In addition to updates of the security of supply statements, the Group is expected to support the Parties in the preparation and updating of national emergency measures. Its work may also relate to mutual assistance measures as well as handling of unilateral safeguard measures. Further, the ministers discuss the topic of energy security at each of their formal meetings, and give principle guidelines in this aspect.

NPCS BULLETIN: What does this mean for oil sector?

NEYKOV: Let me mention in this relation that in the Energy Community we approach oil mainly from the security of supply point of view. Thus, the present discussions are about the adoption of the 2009 EU directive on emergency oil stocks. The directive lays a concrete set of rules, aimed at ensuring a high level of security of oil supply through reliable and transparent mechanisms. Maintenance of minimum stocks of crude oil and/or petroleum products and putting in place the necessary procedural means to deal with a serious shortage are also in the focus. Ideally, the Secretariat would like to see a regional approach to the establishment of stocks; building up a 90 days storage capacity is an expensive and time consuming undertaking; thus, common efforts might be the better option. Anyhow, all the options will be put on the table for discussion, although we do not necessarily expect plans where each Party builds its own storage. Should the Contracting Parties agree on the adoption of the directive, there will be a pressing need to adjust their legal and regulatory framework. This would be part of the obligations arising from the adoption of the Directive.

Certainly, the current work has a pre-history. In 2008 the Energy Community ministers decided to extend the scope of the Treaty to a so-called "oil dimension", by including oil as part of the definition of "network energy". Firstly, this entails the applicability of the horizontal acquis related to, inter alia, environment, competition and the free movement of energy (Article 41 EnC), to oil. The Ministerial Council also established an Oil Forum as a regional consultation platform. And I am very grateful to Serbia accepting to host this Forum on a permanent basis – so far, we have always benefited not only from the outstanding support of Serbia as a host, but also from strong substance contributions on the ground of the available Serbian experience. Thank you, Serbia!

NPCS BULLETIN: What Directive 2009/119/EC

Mr. Slavtcho Neykov is Director of Energy Community Secretariat since february 2006. He has been previously involved with various energy policy institutions since 1992, with a focus on developing and implementing the relevant EU energy policies. Neykov has successfully completed energy policy mandates in Bulgaria for the Energy Committee of Bulgaria, the State Agency on Energy and Energy Resources, the State Energy Regulatory Commission, the Ministry of Energy and Energy Resources and the Ministry of Economy and Energy. He was also active as an expert in the Negotiations Department of the Energy Charter Secretariat in Brussels, Belgium.

says?

NEYKOV: The Directive 2009/119/EC is not yet part of the Treaty acquis. In fact, we hope that the ministers decide on the adoption in 2012. Should this be the case, our Contracting Parties must ensure that their total oil supplies meet at least 61 days of average daily inland consumption or 90 days of average daily net imports (whichever of the two is greater). They also have to hold at least 30 days of stocks or a third of their stockholding obligation in the form of refined products. The Directive further sets out requirements for calculating stock levels and for enabling competent authorities to release quickly, effectively and transparently some or all of their stocks in the event of a major supply disruption. In short, the implementation of the Directive 2009/119/EC implies substantial investments and changes in institutional setting as well working practices. At the same time, I would expect it to boost regional integration. However, although currently there is no acquis to be implemented in the oil sector, the work in the Energy Community has never stopped in this direction.

NPCS BULLETIN: Are You satisfied with work done by governments in this area?

NEYKOV: On the occasion of the 9th Ministerial Council, the Secretariat published its annual implementation report on 6 October 2011. The report assesses the status quo for each energy sector, both at regional as well as national level.

As regards the oil sector, we assessed the Contracting Parties' readiness to implement Directive 2009/119/EC. In order to be in compliance with Directive, all Contracting Parties still need to enhance their crude oil and petroleum product stockholding systems, as well as their legal and regulatory framework. Most Contracting Parties should be able to comply with the Directive by 2020. The Secretariat is determined to follow in more concrete terms this issue in the coming months.

Further, we launched and completed a special study in relation to the oil stocks. According to the study Albania, Croatia, Former Yugoslav Republic of Macedonia, Turkey and Serbia are best prepared for complying with Directive 2009/119/EC. For these, full implementation would take five to seven years. Bosnia and Herzegovina, Moldova, Montenegro, UNMIK and Georgia currently have no emergency oil stocks in place. They would have a realistic chance of being compliant with the Directive by 2020.

As regards Serbia's oil sector, we greet the new Law on Energy, which includes also elements, concerning oil. We also are looking forward to the new draft of a Law on Commodity Reserves, which will regulate the field of compulsory reserves of oil and oil products.

Let me in conclusion use this opportunity to thank Serbia for being a loyal member of the Energy Community, which always demonstrates very professional political and expert attitude to all issues we discuss. Besides, Serbia initiated the development of a Regional Energy Strategy (this was a personal idea of Dr. Petar Skundric), which was strongly supported by all Parties and already is being elaborated in concrete - in my assessment was a very strong signal of the fact that regional approach on energy matters has definite future on the ground of taking the national interests into due account.

Енергетска будућност је брига друштва у целини – не само енергетских компанија

Ефикасна, еколошки подобна, поуздана и економски одржива енергетска сигурност, посебно за државе бивше Југославије (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Македонија, Словенија и Србија) и југоисточне Европе (Албанија, Бугарска, Грчка, Румунија и Турска) представља један од највећих изазова за регион у 21. веку. Становници овог подручја желе да остваре кључне политичке циљеве за будућност: доступну енергију по конкурентним ценама, уз висок животни стандард у пријатном амбијенту – каже за Билен ННКС Алеш Петернел.

БИЛТЕН ННКС: Шта је потребно урадити да би се обезбедила енергетска сигурност?

Петернел: Први корак би требало да буде утврђивање свеобухватног енергетског концепта до 2050. године. Енергетска будућност не тиче се само енергетских компанија, већ друштва и привреде у целини: ниједна компанија не може да послује без гаса, течних горива, угља и/или електричне енергије. Други корак чини обезбеђење поузданих статистичких база. Кључну основу за будући енергетски развој (Преглед енергетике) чине статистички подаци. Они морају бити, колико је могуће поуздани, како би пројектовани трендови били што прецизнији. Све земље региона, међутим, не придају исти значај и бригу прикупљању

Од 1994. Алеш Петернел је секретар Словеначког националног нафтног комитета Светског нафтног савета (SNNK-WPC). Током читаве каријере радио је у компанији PETROL D.D. Љубљана, где је, поред осталог, био директор Одељења за корпоративне и међународне односе, директор Одељења за корпоративни развој, директор Одељења за стратешки развој, а био је и одговоран за низ пројеката корпоративног развоја, као и регионалних пројеката. Петернел је члан Савета WPC, Савета Европске асоцијације нафтне индустрије – EUROPIA и члан Савета OME.

ових података; аку су ти подаци несређени, не-систематични и некомплетни, могу да онемогуће припрему квалитетних пројекција, па самим тим минимизирају ефикасност енергетских политика и пословних одлука. За регулисање овог питања најодговорније су званичне институције. Трећи

корак је чврста повезаност енергетских потреба и заштите природне околине.

БИЛТЕН ННКС: Како спојити енергетску сигурност и све строже захтеве за заштиту животне средине?

Петернел: Питање развоја енергетске привреде често се судара са вредностима очувања природе и човековог окружења. Обе потребе су легитимне и морају бити мудро балансиране. Упркос могућих енергетских ефеката, требало би одустати од оних енергетских пројеката који би представљали озбиљну претњу природном амбијенту. С друге стране, требало би разумно размотрити сваки захтев везан за заштиту природне средине у контексту енергетских потреба друштва.

Словеначко искуство је поучно. У оквиру пројекта „Натура 2000“, велики део Словеније, једна трећина територије, био је заштићен јер је еколозима остављено да процене подручја где би било могуће градити енергетске погоне. Нажалост, „Натура 2000“ је одбацила могућност градње енергетских постројења и на местима где они не би нанели штету природном еко-систему, што указује на опасност од претеране заштите територије. Наша сугестија је да у таквим случајевима одлуку о градњи амбијентално прихватљивих енергетских погона, на пример, соларних или ветро-паркова, доноси тим различитих експерата међу којима би били и заштитници природне средине.

БИЛТЕН ННКС: Каква су искуства Словеније у обезбеђењу енергетске сигурности?

Петернел: Од како је Словенија стекла независност, имамо задовољавајуће снабдевање енергијом. Цене енергетских производа су, због

The energy future is a concern for the entire society – not just for energy companies

Efficient, environmentally friendly, reliable and economically viable energy security, especially for the states of former Yugoslavia (Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Croatia, Macedonia, Slovenia, Serbia) and South-Eastern Europe (Albania, Bulgaria, Greece, Romania and Turkey) represent one of the biggest challenges of the 21st century for the region. The inhabitants of this area wish to achieve their key political goals for the future: to make their region accessible for energy at competitive prices, and to achieve high standard of living in a pleasant environment, says for the Serbian National Petroleum Committee (NPCS) Bulletin Ales Peternel.

NPCS BULLETIN: Which steps must be taken for achieving energy security?

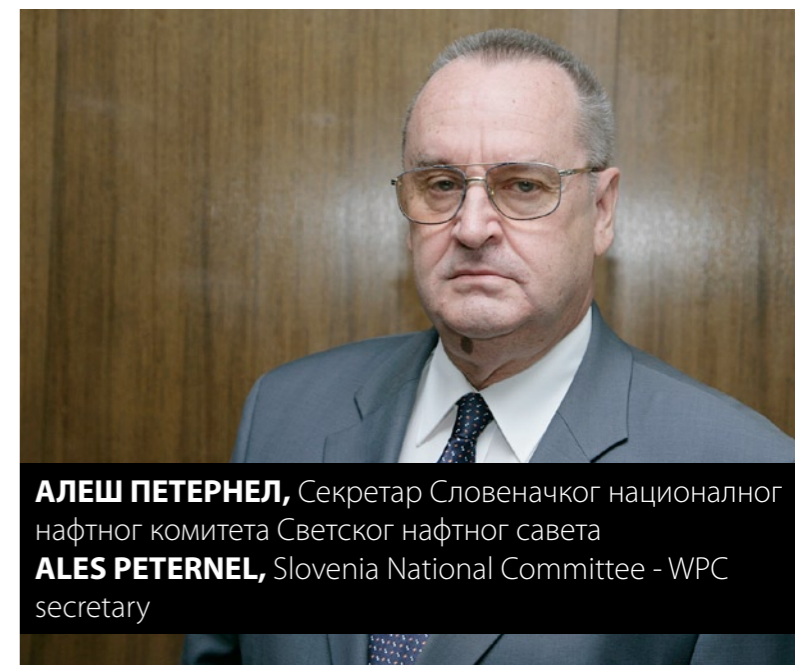
Peternel: First step should be a comprehensive energy concept until 2050. The energy future is not just a concern for energy companies but for the entire society and economy: no company can carry out its activities without gas, liquid fuels, coal and/or electricity.

Second step is the need for reliable statistics. The key basis for future energy development (Energy Outlook) is statistical data. Such data should be as reliable as possible, so that the projected trends are most accurate. Statistical data are not collected with the same care in all countries of the region; if such data are disorganised, non-systematic and incomplete, this may impede the preparation of quality projections and consequently minimise the efficiency of energy policies and business decisions. Official institutions are most responsible for regulating this issue.

Third step is a firm relationship between energy needs and environmental protection

The question of development of the energy industry frequently clashes with the value of preserving nature and the environment. Both needs are legitimate and should be wisely balanced. Notwithstanding possible energy effects, it will be necessary to renounce such energy projects which might pose a serious threat to natural environment. On the other hand, it is necessary to consider any requests to protect the environment reasonably and in the context of energy requirements of the society.

The Slovene experience is instructive: through the Natura 2000 project, a great portion of Slovenia (one third of its territory) was protected, leaving the assess-



АЛЕШ ПЕТЕРНЕЛ, Секретар Словеначког националног нафтног комитета Светског нафтног савета
ALES PETERNEL, Slovenia National Committee - WPC secretary

ment of where it was possible to build energy facilities to environmentalists. Unfortunately, Natura 2000 excluded the possibility of energy development in the places where the implementation of energy projects would not harm natural eco-systems, which raises the issue of overprotection of territory. We suggest that in such cases the decision of where to build environmentally acceptable energy facilities (for example: solar and wind plants) should be taken by a team of experts consisting of both environmentalists and other experts.

NPCS BULLETIN: How do you see regional projects in sector of oil and natural gas transport?

утицаја конкурентности, значајан чинилац наше економске политике. Због све оштријих прописа везаних за заштиту природне средине, фосилна горива за потребе транспорта у Словенији, постепено ће се замењивати еколошки прихватљивијим горивима, али још нису дефинисана питања везана за дугорочне изворе енергије и политику цена енергената.

Питање власништва претставља такође један значајан елемент енергетске политике и енергетске сигурности. Облици власништа и удела у енергетским компанијама у Европи и региону разликују се од земље до земље. Сматрамо да је у процесу власничке трансформације у највећим енергетским компанијама неопходно узети у обзир националне интересе и квалитет снабдевања енергетским производима.

БИЛТЕН ННКС: Како гледате на регионалне пројекте у сектору транспорта нафте и природног гаса?

Петернел: Регион ЈИ Европе је енергетски веома разнолик. Свака од земаља има своје специфичности везане за локалне произвођаче енергије (истраживање и производња нафте и гаса, рудници, рафинерије, електране, обновљиви извори енергије), локалне дистрибутере (гаса, нафте, угља, електричне енергије), као и велике индустријске и мале кућне потрошаче. Регионални пројекти у сектору транспорта нафте и природног гаса морају бити засновани на билатералним и мултилатералним енергетским партнерствима. Транспортне мреже за нафту, гас и електричну енергију (Јужни ток, Набуко, ЛНГ терминали...) су преко потребни за транспорт земаља произвођача енергије на истоку, до земаља потрошача енергије на западу.

БИЛТЕН ННКС: Како коментаришете улогу државе у обезбеђењу енергетске сигурности?

Петернел: Законе и регулативу који утичу на пословно окружење формирају политичари који често, доносећи одлуке о развоју производних и дистрибуционих енергетских пројеката, занемарују мишљења експерата, произвођача, дистрибутера и потрошача. Проблеми који оптерећују владина тела, локалне произвођаче, дистрибутере и потрошаче су углавном повезани, најпре са начином на који се гради државна енергетска политика, а потом са применом мера везаних за ефикасно снабдевање и коришћење енергије, еколошким ограничењима, плановима, финансирањем, изградњом и рационалним коришћењем енергетских постројења и, свакако, ценама енергије.

БИЛТЕН ННКС: Енергетска сигурност на Балкану у светлу односа Русија – Европска Унија?

Петернел: Односи Русије и ЕУ су добри у области енергетске сигурности, а обећавају да буду још бољи: једна линија гасовода Северни ток већ је спремна за транспорт, а вероватно ће ускоро почети и остварење пројекта Јужни ток. ЕУ и Русија имају заједничке интересе у енергетском сектору што на дуги рок обећава и енергетску сигурност Балкану. Мало ме, међутим, забрињава и то што Кина има велика очекивања од руске нафте и гаса.

БИЛТЕН ННКС: Можете ли нам нешто рећи о том кинеском утицају?

Петернел: Нарастајућа потрошња нафте и гаса у Кини ће потстаћи потребе за већим увозом од најповољнијих снабдевача. Кина је већ повезана са Русијом цевоводима и гледа на тај извор снабдевања као најповољнији уа покривање будућих увозних потреба. Нафта и гас су робе које се тргују на основана понуде и потражње и обично побеђује онај који пружа најбољу понуду, што значи да би снабдевање ЕУ (нафтом и гасом) из Русије могло пре или касније бити угрожено.

Peternel: The region of SE Europe is very diverse as regards energy. Each country has its specific features reflected in local energy producers (exploration and production of oil and gas, mines, refineries, power plants, renewable energy resources), local distributors (gas, oil, coal, electricity), and major industrial and minor household consumers.

Regional projects in sector of oil and natural gas transport should be based on bilateral and multilateral energy partnerships. Transport networks for oil, gas and electricity (South Stream, Nabucco, LNG terminals ...) are badly needed for transport from energy producing countries in the east to energy consuming countries in the west.

NPCS BULLETIN: How do you comment the role of states in achieving energy security?

Peternel: Laws and regulations affecting business environment are formed by politicians who, when taking decisions on the development of production and distribution of energy products, frequently ignore the opinion of experts, producers, distributors and consumers. The problems which burden government bodies, local producers, distributors and consumers are mostly linked with, firstly, the formation of state energy policy, and than with the implementation of measures for the efficient provision and use of energy, environmental limitations, planning, financing, construction and rational exploitation of energy facilities and, of course, with energy prices.

NPCS BULLETIN: What are Slovenian experiences in achieving energy security?

Peternel: Since Slovenia is independent we have a satisfactory energy supply. The price of energy products is, due to its impact on competitiveness, an important element of our economic policy. Because of increasingly stringent requirements for environmental protection, fossil fuels used for transport purposes will be in Slovenia gradually replaced with more environmentally friendly fuels, but the related long-term sources and the price policy has not been defined yet.

Ownership is also an important element of energy

policy and energy security. The forms of ownership and stakes in energy facilities in Europe and in the region differ from country to country. We believe that in the process of ownership transformation of major energy

Since 1994 Ales Peternel is Slovenian WPC NC Secretary. During his entire career employed with PETROL D.D., Ljubljana, where he was, among other, Corporate and external relations Department Director, Corporate Development Department Director, Strategic Development Department Director, and was responsible for various corporate development, and regional projects. Peternel is WPC Council Member, EUROPIA Council Member, and OME Council Member.

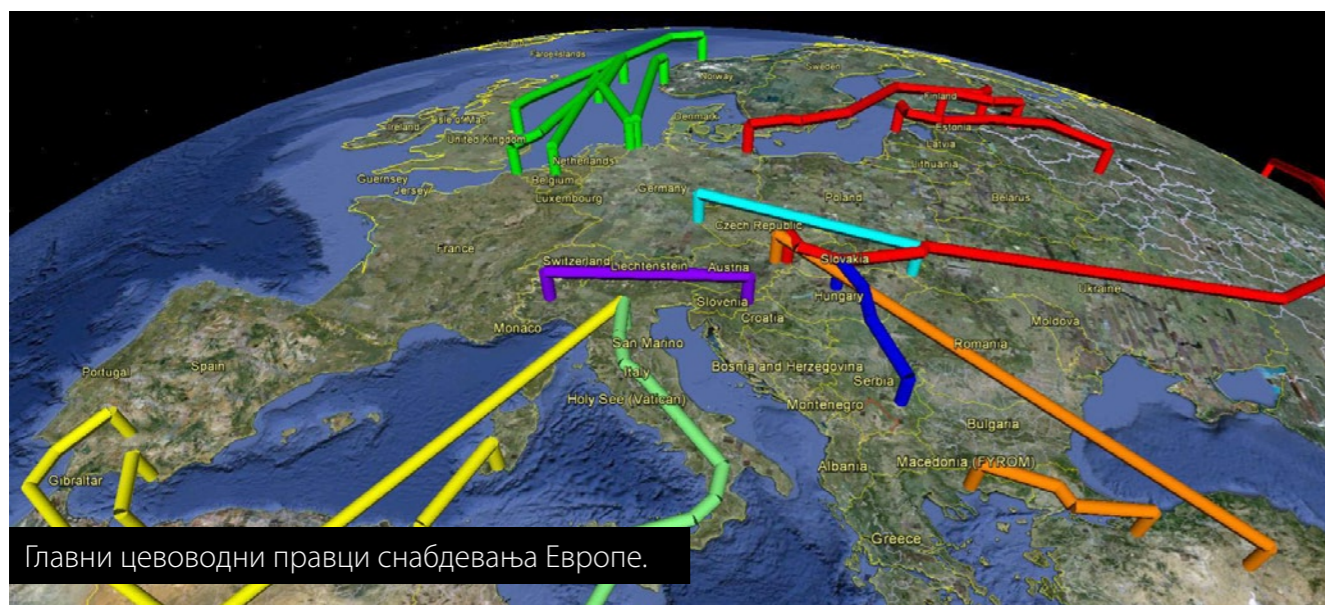
companies it is necessary to consider the national interest and the quality supply of energy products.

NPCS BULLETIN: How do you comment energy security in the Balkans in light of Russia-European Union relations?

Peternel: The Russia- EU relations a good and regarding energy security promising to be even better: one line of the North Stream gas pipeline is ready for transportation and the South Stream project will probably start soon. EU and Russia have common interests in the energy sector what is a long-term promise also for the energy security in the Balkans. But I am a little bit concerned because China has also great expectations on Russian oil and gas.

NPCS BULLETIN: Can you tell few words about that China impact?

Peternel: Booming oil and gas demand in China will boost the needs to increase imports from most promising suppliers. China is already linked to Russia with pipelines and considers this source as the most convenient to cover the import needs in the future. Oil and gas are commodities traded on the base of supply and demand and usually the best bidder wins what means the supply for EU from Russia could become short sooner or later.





Пет тематских блокова

Двадесети конгрес Светског нафтног савета је одржан у Дохи, Катару, од 4. до 8. децембра. Конгрес је имао пет тематских блокова: Природни гас - Енергија која прави разлику, Нове технологије у истраживању и производњи нафте, Од бушотине до купца - Иновације у преради, транспорту, технологији горива и петрохемији, Допунски извори енергије и Одрживе обавезе - Животна средина, друштво, економија, образовање и власт.

Одржане су и министарске сесије на којима су чланице WPC представиле своје потенцијале, као и округли столови "Врхунац нафте: реалност или илузија?", "Трошкови и користи нефосилних горива", "Геополитика и нове границе", "Енергетска ефикасност и смањење емисија", "Перспективе цене гаса: високе да привуку инвеститоре, ниске да привуку купце"...

Бертани нови председник WPC

На затварању 20. Конгреса је званично обављена примопредаја на челу Светског нафтног савета (WPC). Бразилац Ренато Бертани заменио је Канађанина Рендија Госена на месту председника WPC.

Бертани, који ће на челу WPC бити наредне три године, има 30-годишње искуство у истраживању и производњи нафте и гаса у неколико латиноамеричких држава, западној Африци, УК и у Мексичком заливу у САД. Од 1976. године ради у Petrobras-у, а од 2007. године је CEO компаније "Thompson & Knight Global Energy Services".

Награде за изврсност

На Конгресу су подељене и награде за друштвену одговорност и технолошки развој. Признање за друштвену одговорност у сектору малих и средњих компанија добили су аустралијска нафно-гасна компанија Woodside и невадина организација "Ngala" за пројекат "Неговање Пилбаре", који подразумева помоћ родитељима и деци у овој аустралијској области. У сектору великих и националних компанија (NOC) победник је Exxon Mobil за кампању "Ноћне страже за борбу против маларије", која подразумева емитовање порука од 30 секунди како би се људи у Африци упозорили да спавају испод мрежа за комарце.

Награду за технолошки развој у сектору малих и средњих фирми добила је "Qatar Petrochemical Company" за пројекат "Откривање великих лежишта угљоводоника", а код великих компанија и NOC опет Exxon Mobil за пројекат "Remote Reservoir Resistivity Mapping (R3M)".



Скуп о коришћењу биогорива у региону и његов мониторинг

Представници нафтних привреда Србије, Мађарске, Словеније и Македоније разменили су искуства о начину коришћења и надзора биогорива на својим тржиштима деривата нафте на првом Информативном састанку у организацији Националног нафтног комитета Србије (ННКС), одржаном 22. новембра у просторијама Привредне коморе Србије.

Заједничко запажање код свих излагача може се сажети у констатацији да је - ради ефикасног остваривања циљева и обавеза које проистичу из директива Европске уније и преузетих обавеза земаља чланица Енергетске заједнице везано за увођење обновљивих извора енергије - битно формулисање јасних правила за учеснике на тржишту, што у многим земљама региона још није случај.

Одатле и запажање изнето на скупу да актери на тржишту биогорива, како произвођачи сировина, тако и нафтне компаније и дистрибутери без прецизних потстицајних мера, било кроз пореске олакшице, ниже цене сировина, или акцизну политику, не могу имати параметре неопходне за планирање пословне стратегије, односно оправдање инвестиција у овој области.

Прва анализа тржишта нафтних деривата у Србији

Извршни одбор ННКС усвојио је 15. децембра „Анализу тржишта нафтних деривата у Србији за период јануар-јуни 2011. године“, уједно првој студији за овај део нафтне привреде припремљен у нашој земљи.

Генерални секретар ННКС Слободан Соколовић рекао је да, у сарадњи са Удружењем нафтних

Учесници скупа су се сложили да производња биогорива треба да буде одржива, а квалитет биогорива које је на тржишту треба да одговара захтевима потрошача у односу на квалитет других горива, али и захтевима произвођача, трговаца и дистрибутера, са аспекта економичности и у том смислу остваривања евентуалних државних потстицаја.

Учесницима на тржишту треба дати довољно времена да се припреме за увођење ових горива, као и да искуства те земље показују да је најбоља комбинација тржишних потстицаја произвођачима уз одговарајући систем казних одредби.

У Србији је у овом тренутку пратећа легислатива још недовољна, али да како Србија, тако и све друге земље у региону имају зацртане циљеве везане за увођење биогорива на тржишта, које би требало допунити одговарајућим стратешким документима и акционим плановима, обухватајући анализу свих ефеката увођења те врсте горива у целини енергетског микса, речено је на скупу.

компанија Србије (УНКС), овакве анализе треба да постану стандардна активност Комитета.

По усаглашавања јавности података, налази из студије биће објављени на web порталу ННКС-а (www.wpcserbia.rs) и достављени домаћим медијима, речено је на седници.

СТРУЧНИ ТЕКСТОВИ

КЉУЧНА ПОРУКА ИЗ ДОХЕ РИВАЛСТВО УСТУПА МЕСТО ПАРТНЕРСТВУ

Земље арапског региона, упркос политичкој нестабилности, обећавају испоруке нафте и гаса, али ће тражња у наредних неколико деценија бити повећана 25 до 40 одсто. С обзиром да обновљиви извори енергије могу да обезбеде највише трећину потреба остатак ће и даље подмиривати фосилна горива и нуклеарна енергија - под условом да се до 2040. године уложи 38 трилиона долара. Да би се остварили ови циљеви биће неопходно јачање партнерства националних и међународних нафтних компанија и активирање неконвенционалних и неприступачних лежишта. Ово су сажете поруке 20. Конгреса Светског нафтног савета одржаног у Дохи, Катару, од 4. до 8. децембра.

пише: Владимир Спасић

Земље извознице нафте и гаса у арапском региону привржене су задатку да одрже снабдевање потрошача, рекао је шеик Хамад Бин Калифа Ал-Тани, емир Катара, поздрављајући учеснике Конгреса, који је окупио 5.049 делегата из 107 земаља, међу којима 43 министра енергетике и 104 директора највећих енергетских компанија. Али одржавање производње на постојећем нивоу и из постојећих ресурса није довољно јер ће тражња за енергијом бити повећана.

Известан раст потрошње - неизвесна економика неконвенционалних извора

- Знамо да ће глобалним енергетским миксом доминирати угљоводоници у деценијама које долазе. Потребне за енергијом би могле да се повећају за две трећине до 2050. године. И да би се томе одговорило биће потребан развој сложенијих нафтних и гасних резерви, што ће донети веће трошкове и цене - рекао је Питер Фосел, извршни директор (СЕО) Шела.

- Диверсификација снабдевања ће имати важну улогу. Наше прогнозе кажу да обновљиви извори енергије могу да обезбеде до 30 одсто светских потреба до 2050. године, у поређењу са садашњих десет одсто. Али то значи да ће фосилна горива и нуклеарна енергија обезбеђивати две трећине светских потреба за енергијом 2050. године - сматра Фосел.

Он ја нагласио да је извесно да ће природни гас добијати све важнију улогу у енергетском миксу. Гас ће се све више користити за производњу електричне енергије, а течни природни гас (LNG)

све више као транспортно гориво. Брз глобални развој LNG -а, како је навео Фосел, донеће и нека изненађења. На пример, Северна Америка би могла да постане извозник LNG-а, што је и пре пет година било незамисливо.

Ексон Мобил очекује повећање тражње за енергијом у наредних 20 година од 25 одсто, и у оквиру тога веома снажан раст тражње за природним гасом, који ће бити гориво са највећим растом потражње међу фосилним енергентима до 2040. године.

-Природни гас ће расти 1,5 до 1,6 одсто годишње у наредних 30 година. На другој страни, заједнички раст свих енергената биће истовремено мањи од један одсто. Највише ће потрошњу гаса вући азијско-пацифичке економије, Кина и Индија посебно - навео је челник водеће светске нафтне компаније, Рекс Тилерсон.

Економска криза утиче на тражњу, али Тилерсон, наглашава да је за целу индустрију битно да схвати да мора да гледа даље од онога што се дешава данас.

- Морамо да наставимо да инвестирамо чак и када економски услови сугеришу супротно. Морамо да гледамо даље од садашње ситуације и да схватимо да ће се економија опоравити и да ће свет опет бележити привредни раст. То је изазовно и тешко, али свету ће бити потребна енергија - навео је Тилерсон.

Међународна агенција за енергију (IEA) је проценила да су потребне инвестиције од 38

трилиона долара, од чега 20 трилиона за нафту и гас, како би се обезбедило повећање потреба за енергентима до 2035. године.

Економско-технолошки изазови намећу сарадњу приватних и националних компанија

-Будућност енергетске индустрије је заједничка одговорност јер зависи од тога шта ће и колико произвођачи, потрошачи и међународне организације учинити на повећање сарадње и јачање дијалога између влада и међународних организација, и између међународних нафтних компанија (IOC) и националних нафтних компанија (NOC) - став је IEA.

Однос интернационалних и националних нафтних компанија један је од кључних и насложенијих питања за судбину овог сектора енергије у наредним деценијама.

Питер Фосел каже да је у прошлости сарадња била директна: Приступ изворима у замену за технологију, капитал или приступ великим потрошачким тржиштима. Али свет се мења. NOC технолошки напредују, увећавају капитал и све мање им треба новца споља, док истовремено шире послове изван својих граница, долазећи до сировина широм света.

Боб Дадли, СЕО компаније БП, овој теми прилази из угла да три основна енергетска изазова -





довољност, сигурност и одрживост превазилазе капацитете сваке државе и компанија појединачно. Он истиће да ће за подмирење 90 одсто увећаних глобалних потреба за енергијом у наредним деценијама одговорност прећи на технолошки све изазовније изворе у земљама у развоју.

Два највећа произвођача нафте у свету, највећа национална и водећа интернационална нафтна компанија, Роснефт и ЕксонМобил, би у фебруару 2012. требало да потпишу уговор о заједничком улагању о развоју нафтних поља у САД. Прошлог августа су ове две компаније склопиле стратешко партнерство о експлоатацији руског подморја Арктика са инвестицијама које би могле да укупно износе 500 милијарди долара. Роснефт је такође договорио развој Еххон-ових поља у Мексичком заливу и Тексасу, као и реализацији заједничких пројеката у трећим земљама.

- НОС су државне организације установљене да заштите националне интересе, а ИОС су одувек приватне фирме одговорне акционарима у многим земљама. ИОС су некад контролисале 80 одсто резерви нафте и гаса, а данас само осам процената. Мислим да сада улазимо у трећу фазу, после доминације ИОС, па НОС, сада ћемо уместо ривалства имати партнерство. (АНТЕРФИЛЕ НЕГДЕ ОВДЕ) Граница између ових нафтних компанија нестаје. НОС се све више шире изван националних граница, сада имамо „међународне националне нафтне компаније“. У исто време ИОС све више схватају значај поштовања националних интереса у земљама у којима раде – објаснио је први човек БП.

Уз оцену да се индустрија данас налази у непознатим водама, Кристоф д Маржери, СЕО Тотала, сматра да постаје тешко направити јасну разлику између НОС и ИОС. Поуздано снабдевање потрошача замењује разликовање да ли је произвођач национална или приватна компанија. И једне и друге компаније се морају посматрати као произвођачи.

- ИОС у своје планове морају уградити очекивања земље домаћина у области развоја и морају доприносити друштвено-економској бољитку: Тамо где раде морају се понашати као локалне компаније

и морају бити препознате као такве - нагласио је Маржери.

Инвестиције од пола билиона долара годишње

Упркос свим неизвесностима инвестиције у овом сектору бележе раст. Економски шок у 2008. години блокирао је многе пројекте и смањио годишња улагања за 50 милијарди, али очекује се да годишња улагања у истраживање и производњу буду око 500 милијарди долара до 2013. године.

-У овој години инвестиције у upstream забележиле су нови рекорд, око 450 милијарди долара што је 35 милијарди више него у 2010. и 25 милијарди више него у 2008. када је постављен досадашњи рекорд. Ритам одређује Северна Америка, где ће САД и Канада између 2011. и 2014. године уложити 600 милијарди долара, пре свега у нафтни песак у Канади. Улагања у неконвенционалне изворе до пре десет година чинила су десет одсто свих upstream инвестиција, а само у периоду 2011-2014. представљаће трећину – навео је Лаин Браун, директор у Сектору за upstream Вуд Мекензија.

Амрита Сен, нафтни аналитичар у Берклис капиталу, сматра да ће довољан подстицај за инвестиције доћи од цене нафте. На питање одакле ће бити обезбеђен новац за потребна улагања Питер Гоу, шеф Сектора за нафту и гас у банци Стандар шатеред, одговара да нафтне и гасне компаније, пре свега великани, нису имале проблема да прикупе новац на тржишту преко акција и фондова у 2009. години.

- Међутим, финансирање је сада постало теже, банке су све ограниченије правилима „Базел III“, и могућим новим мерама у еврозони, у позајмљивању новца. Међутим, повољне процене ризика заједно са позитивним тржишним перцепцијама стављају нафтну и гасну индустрију у завидан положај – уверен је Гоу.

Министар енергије Русије Сергеј Шматко најавио је, преузимајући од катарског колеге Мохаммеда бин Салех Ал Сада симбол Светског нафтног конгреса чији ће домаћин 2014. бити Москва, да ће да ће једна од тема тог скупа бити експлоатација технолошки екстремно изазовног Арктичког гребена.



СТРУЧНИ ТЕКСТОВИ

ГЛОБАЛНА ЕНЕРГЕТСКА БУДУЋНОСТ – НЕКОНВЕНЦИОНАЛНИ ИЗВОРИ НАФТЕ И ГАСА

Пише: Александар Недучин - приказ саопштених радова на 20. Конгресу WPC

Неконвенционални гас и нафта се, за разлику од добро познатих конвенционалних, добијају уз примену захтевнијих технологија, већих материјалних и људских ресурса, и сходно томе уз знатно веће трошкове експлоатације. Разлог може бити велика дубина на којој се налазе, облик у коме се налазе и сложеност поступка којим се могу екстраховати. Резултати анализе економија њихове производње практично одлучују о томе да ли ће се гас или нафта са неке локације сматрати конвенционалним или не. Временом, развојем одговарајућих технологија и политиком подстицања производње тешко приступачних фосилних горива, долази се до економског оправдања приступања њиховој производњи.

Пораст производње придобивих количина гаса (количине које се применом савремених метода и технике могу из лежишта произвести, за разлику од економски исплативих количина чија производња зависи од кретања цена на тржишту у датом моменту) је данас забележен захваљујући активирању неконвенционалних налазишта, формација.

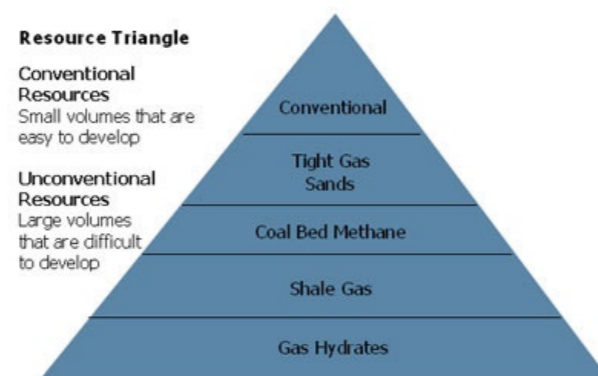
Неконвенционални гас

Основни извори неконвенционалног гаса су:

- тзв. „гасни џепови“ (гас је заробљен у непропусним стенама, у пешчару или формацијама кречњака)
- формације гасних шкриљаца
- формације нафтних шкриљаца, где се гас појављује као пратећи флуид
- угаљ (метан из налазишта угља)
- хидрати гаса („метански лед“)

Док конвенционална лежишта природног гаса имају јасне контуре, колектори стена су пропустљиви, гас се лако експлоатише кроз канал бушотине, код неконвенционалних је тежа карактеризација, концентрација је мања, диспергована су на великој површини и захтевају

додатну стимулацију бушотине или примену неке од екстрактивних или конверзионих технологија. Бушење је вертикално или тзв. косо хоризонтално,



а као метод стимулације се користи хидрауличко фрактурирање (под великим притиском се убацује вода са адитивима, у почетку хлороводонична киселина а затим у води растворени полимери, те амонијум, натријум или калијум пероксидисулфат у циљу смањења вискозитета флуида после фрактурирања) како би се разориле стене у околини канала бушотине. Јер, у скоро свим бушотинама (бар када су у питању формације гасних шкриљаца) морају да се разбијају стене око канала бушотине наведеним поступком да би се добиле значајније количине гаса¹. Код производње гаса и „гасних џепова“ се врши обрада бушотине киселином да би се повећала пропустљивост формација које садрже гас, растварајући слојеве кречњака, а често је праћено и уклањањем накупљене воде која може представљати проблем током производње.

Метан из угља у коме је адсорбован, ослобађа се када му се смањи парцијални притисак. То се ради испумпавањем воде из слојева угља, десорбован метан се подиже на површину и упућује након компресије у гасовод. Иначе, угаљ везује чак 6 – 7 пута више гаса од еквивалентне запремине конвенционалних колектора.

Хидрати гаса су формиран од воде и природног гаса при ниским температурама и високом притиску, дајући кристалну решетку у којој су молекули гаса (метана) окружени молекулима воде. Један кубни метар хидрата садржи 0,8 m³ воде и 160 m³ гаса. Налазишта „на површини“ су у подручјима вечног леда. За производњу је потребно деловати одређеном методом на слој у коме се гас налази (загрејаним флуидом, термички) или нарушавањем стабилности хидрата органским супстанцама, гликолом на пр. (хемијски). Сматра се да су резерве огромне, да износе око 15 x 10¹² тона еквивалентне нафте² али комерцијална производња још није узела маха. Процењује се да би гас добијен на овај начин имао цену од 7,5 – 12 \$/Mcf³.

Развој сектора неконвенционалног гаса у Кини

Енормно повећање потрошње природног гаса у Кини (4,9 пута у односу на 2000. годину, бележећи и даље убрзани раст) иницирало је развој неконвенционалних извора⁴. У 2011. години је произведено 17,57 милијарди кубика природног гаса из неконвенционалних извора, што је чинило око 18,5% укупне производње природног гаса

Врста гаса	2015. год.		2030. год.	
	производња (10 ⁹ m ³)	удео (%)	производња (10 ⁹ m ³)	удео (%)
Природни гас	150	77,7	250 - 300	71,4 - 66,7
Неконвенционални гас	43	22,3	100 - 150	28,6 - 33,3
■ гас из „гасних џепова“	30	15,5	40 - 60	11,4 - 13,3
■ метан из угља	10	5,2	30 - 40	8,6 - 8,9
■ гасни шкриљци	3	1,6	30 - 50	8,6 - 11,1

Табела 1. Планирана производња гаса у Кини из више извора

у том периоду. У 2015. години би већ око 30% целокупне годишње производње природног гаса било из неконвенционалних извора. Године 2020. се очекује трајна природног гаса на нивоу од око 300 милијарди кубика, при чему ће недостајати око 100 милијарди кубика из домаће производње.

Тек 2005. године су започета озбиљнија истраживања лежишта гасних шкриљаца са страним компанијама у базену Сечуана, махом на дубинама већим од 5.000 метара. Иначе, резерве лежишта - гасних џепова се процењују на око 16 трилиона кубика, метана из подземних слојева

угља (до дубине од 2.000 m) на око 36,8 трилиона кубика, а гасних шкриљаца на 31 трилион. Међутим, због великих трошкова у раним фазама истраживања и производње и дугог поврата уложеног, Кина се суочава са многим изазовима типа како убрзати примену кључних технологија, како повећати производњу сваке појединачне бушотине и при томе смањити експлоатационе трошкове, итд. За производњу гаса из „гасних џепова“ је потребна технологија вишестепене стимулације, за гас из угља посебна врста хоризонтално усмереног бушења и технологије у зависности од врсте угља у којима се налази, за гасне шкриљце издвајање песка из исплаке, испитивање језгара.

Искусво Пољске⁵

Као пример оријентисаности гасног сектора Пољске на добијање природног гаса из неконвенционалних извора, говори податак да је чак 25 компанија добило више од 100 лиценци за истраживање. У кооперацији са мултинационалним Exxon Mobil, Conoco Phillips, Chevron и Marathon, која ће бити нарочито потребна у домену геофизике и будуће примене савремених технологија бушења,

национални Polish Oil and Gas Company ће истраживања обавити на око 13.000 m².

По данашњим проценама пољске резерве само гаса из гасних шкриљаца су на нивоу од око 5.300 милијарди кубних метара. Сматра се да би потврдом ових процена Пољска могла да у догледној будућности постане независна од увоза (данас око 65% из Русије) и да би јој вишак произведеног гаса омогућио или да постане и његов извозник.

1 „Shale gas – When your gas reservoir is unconventional so is our solution“, White paper, Frantz, J.H., and Jochen, V. Schlumberger, October 2005., http://slb.com/media/services/solutions/reservoir/shale_gas.pdf

2 “Natural Gas – hydrates, A potential Energy Source for the 21st Century”, Y.F. Makogan, S.A. Holditch. T.Y. Makogan, Journal of Petroleum Science & Engineering, 56 (2007) 14-31

3 „Methane Hydrates and the Future of Natural Gas“, Carolyn Ruppel, MITEI Natural Gas Report, Supplementary Paper on Methane Hydrates, 2011

4 “Resource Base and development Technologies of Unconventional Gas in China”, Xinhua Ma, Petrochina Exploration & Production Company; Forum 05: Non conventional gas resource, 20th World Petroleum Congress, Doha 2011.

5 “Exploration and Production of Unconventional Gas in Poland”, PhD Jerzy Stopa, AGH University of Science and Technology, Poland - Forum 05: Non conventional gas resources, 20th World Petroleum Congress, Doha 2011

Земља	Гас из гасних шкриљаца (109 m ³)	Природни гас (109 m ³)
Пољска	5295.84	164.26
Француска	5097.60	5.66
Норвешка	2350.56	2039.04
Украјина	1189.44	1104.48
Шведска	1161.12	0
Данска	651.36	59.47
Енглеска	566.40	254.88
Холандија	481.44	1387.68
Турска	424.80	5.66
Немачка	226.56	175.58
Литванија	113.28	0
Румунија+ Бугарска+ Мађарска	538.08	76.75

Табела 2. Придобиве количине гаса

(Извор: US Energy Information Administration, April 2011)

Док је, генерално посматрано, у Европи развој производње неконвенционалног гаса ипак у прелиминарној фази, у САД и у Канади се поклања велика пажња истраживању нових и експлоатацији већ овладаним неконвенционалним изворима. Тако се процењује да ће Канада, као један од највећих светских произвођача природног гаса данас, 2035. године чак две трећине своје укупне производње базирати на неконвенционалном гасу, чинећи је и даље високо рангираном (шести произвођач) у том моменту⁶.

Исто тако, док је удео гаса из гасних шкриљаца у САД био на нивоу од око 16%, процењује се да ће он у 2035. порастати чак на 47%⁷.

Неконвенционална нафта

Сходно International Energy Agency (Oil Market Report), у неконвенционалне изворе нафте се убрајају:

- уљни (нафтни) шкриљци
- нафтни/битуминозни песак
- угаљ

Производња нафте из уљних шкриљаца се базира на њиховом изношењу на површину и потом преради, загревањем у ретортама на око 500°C, када се кероген (органиска материја која се налази у стени „домаћину“) преводи у нафту. За то су потребне велике количине воде, и то 1 – 5 барела по једном произведеном барелу произведене нафте, у зависности од примењене технологије. По истом

извору, цена производња нафте на овај начин се кретала у дијапазону од 70 – 95 \$/барелу у 2005. години. Алтернатива овоме је прерада *in situ*, када се сам колектор загрева на око 350°C, конверзијом коју је усавршио Shell. Цена произведеног барела нафте у самом налазишту је тада била, (до ажурнијих података је теже доћи) врло конкурентна и износила око 25 \$⁸. Проблем ствара тзв. „ледени зид“ којим се спречава надирање воде у зону лежишта које се загрева и спречава, с друге стране, мешање и контаминацију аквифајера са произведеном нафтом.

Нафта из нафтног/битуминозног песка се 2006. године производила у просеку по 32 \$/барелу. Shell планира да 2020. године производи 670.000 барела/дан нафте из Канадских пескова. Проблем је што се ова индустрија појављује као велики произвођач гасова стаклене баште, чак 2 – 3 пута више емитује угљен диоксида од индустрије конвенционалне нафте. У просеку се из 2 тоне песка добије 1 барел нафте (одн. флуида који пре личи на битумен, много вискознији од сирове нафте, густине 7 -12 API у односу на 25 API и више код сирове нафте). И овде се производња обавља или на површини (извађени песак се меша са топлем водом и каустичном содом и такав муљ се транспортује до постројења за екстракцију/сепарацију) или се у лежиште инјектирају пара или растварач и затим испумпава флуид знатно сниженог вискозитета.

Угаљ се као сировина за производњу нафте користио још пре 100 година у Немачкој. Након

земаља које готово да немају своје изворе нафте, технологије прераде су се развијале и у нафтом богатим земљама. Данас се сматра да производња нафте на овај начин има економског смисла тек када је цена сирове, конвенционалне нафте на светском тржишту већа од 50 \$/барелу, јер цена постројење за прераду 10.000 барела/дан износи 600 – 700 милиона долара, одн. 3-4 пута више од цене процесног постројења за сирову нафту. И овде проблем чине велике количине емитованог угљен диоксида у атмосферу.

Свакако да је економија производње неконвенционалне нафте било којим од наведених поступака директно повезана са ценом конвенционалне нафте на светском тржишту, и са претпоставком да ће повољна цена бити одржива извесно време. Податак да ће до 2015. године бити уложено 125 милијарди долара у пројекте производње неконвенционалне нафте довољно говори о томе да ће се потребе за енергијом на глобалном нивоу још један дужи период задовољавати необновљивим, фосилним горивима.



⁶ "Golden Age of Gas", World Energy Outlook 2011

⁷ "The Imperative of Unconventional Thinking", Robert Ryan, Chevron Global Upstream and Gas, Forum 06: Exploring new frontiers: innovation and vision, 20th World Petroleum Congress, Doha 2011

⁸ „Oil Shale, Development in the United States“, RAND Corporation (2005)

ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ

Нови Одбор Удружења за енергетику и енергетско рударство

БЕОГРАД, 16. новембра 2011. - Са истеком мандата досадашњим члановим, 16. новембра конституисан је нови Одбор Удружења за енергетику и енергетско рударство Привредне коморе Србије. У Одбору је 35 чланова, представника најугледнијих српских енергетских компанија. За председника Одбора поново је изабран Драган Станковић директор привредног друштва ХЕ Ђердап.

Председник Еврокоморе гост ПКС

БЕОГРАД, 25. новембра 2011. - На другој седници Скупштине Привредне коморе Србије гостовао је Алесандро Барберис, председник Еврокоморе. Он је том приликом рекао да је ова мрежа од око 2.000 привредничких комора из 27 земаља Европске уније и 18 земаља од Русије до Турске, од избијања светске економске и финансијске кризе у више наврта предлагала мере и политике доносиоцима одлука у Европској унији. Данас је кључна улога комора пре свега да подрже мала и средња предузећа, јер велике компаније су углавном независне и располажу довољним ресурсима да заступају своје интересе, рекао је, између осталог, Барберис



Реализација закључака Српског парламента предузећа

БЕОГРАД, 25. новембра 2011. - Представљајући реализацију закључака и препорука привреде са Прве седнице српског парламента предузећа (СПП), председник ПКС Милош Бугарин рекао је да је привреда јасно истакла да жели да буде консултована и укључена у процесе креирања приликом доношења свих прописа и политика које се директно одражавају на пословање.

Стога мора одмах да се прекине са праксом у којој

се јавна расправа води на један текст закона, а у скупштинској процедури се нађу сасвим другачија решења. Један од кључних захтева привреде јесте и прилагођавање нивоа јавне потрошње реалним могућностима, јер је и криза показала да морамо променити модел понашања и трошити само онолико колико производимо. За то је неопходна свеобухватна реформа јавног сектора, истакао је Бугарин.

Ради смањења трошкова пословања и одржавања постојећег нивоа запослености у условима

новог таласа кризе, привредници инсистирају на спровођењу свеобухватне реформе пореског система, како би се обезбедило да пореско оптерећење буде сразмерно економској снази пореских обвезника. Поред тога, потребно је извршити ревизију свих парафискалних оптерећења на националном и локалном нивоу.

Привредници сматрају да је неопходно створити системске и институционалне услове за инвестициона улагања, а као прва кључна мера предложено је формирање Развојне банке. Као друга кључна мера предложено је доношење регулативе и изградња инфраструктуре за приватно-јавно партнерство и концесије, ради подстицања инвестиција у јавни сектор.

Отпадна уља

БЕОГРАД, 2. децембра 2011. - У организацији Одељења за управљање отпадом Министарства животне средине, рударства и просторног планирања и Групације за мазива Удружења за енергетику и енергетско рударство ПКС у седишту ПКС одржан је састанак Радног тима израду Националног плана за управљање отпадним уљима у Србији. На састанку су заинтересовани привредним субјектима презентоване активности и статус на изради Плана, затим искуства и добри примери праксе из Аустрије и Бугарске. Договорено је да се овакви састанци редовно одржавају до усвајања Плана.

Пословни форум Македонија - Србија

СКОПЈЕ, 16. децембра 2011 - На Пословном форуму у Скопљу, поред председника двеју земаља, учествовало је око 60 привредника из Србије и исто толико партнера из Македоније. У нашој привредној делегацији били су, између осталих и менаџери из компанија "РТБ Бор", "Симпо", "Јумко", "Потисје - Кањижа", "Галеб група", "Гоша" и "Нафтна индустрија Србије".

Председник Македоније, Ђорђе Иванов, позвао је српске бизнисмене да искористе предности македонске економије и најавио неизмерну подршку државе у заједничким пословима македонских и српских предузећа. Он је посебно указао на значај регионалне привредне сарадње и у том оквиру унапређења инфраструктуре, пре свега изградњи Коридора 10, гасовода и електроенергетских постројења.

Председник Србије, Борис Тадић, рекао је да без економског развоја нема ваљане политичке стратегије, ни европске будућности па је улагање у инфраструктуру претпоставка за излазак из кризе и привлачење нових инвестиција. Он је подвукао значај сарадње две државе у области металске индустрије, фармацеутике и пољопривреде, као и у области гасовода и електроенергетике.

Милош Бугарин, председник ПКС, указао је на чињеницу да Србија и Македонија имају традиционално добру привредну сарадњу, коју је могуће унапредити кроз више облике кооперација. Председник Привредне коморе Србије рекао је да примена ЦЕФТА споразума позитивно делује на пословну климу у региону и омогућава интензивирање робне размене.





Привредници за темељне економске реформе

БЕОГРАД, 21. децембра 2011 - Српска привреда налази се у 20 година старој кризи, која се може превазићи искључиво темељним економским реформама, оценили су чланови Управног одбора Привредне коморе Србије на седници одржаној 21. децембра 2011. године. Чланови УО посебно су апострофирали да већ три године привреда тражи свеобухватну пореску реформу, уз паралелно подизање система за ефикасну заштиту поверилаца, поштовање уговора и успостављање финансијске дисциплине, затим, решавање проблема несолвентних предузећа и великих система у реструктурирању, реформу тржишта рада и образовања.

ПКС предложила макроекономске оквире за 2012. и за период 2012-2016.

БЕОГРАД, 23. децембра 2011. - Последња овогодишња седница Скупштине ПКС разматрала је актуелна привредна кретања. Презентујући оквир краткорочних мера за наредну годину, као и полазне основе за нови макроекономски оквир до 2016, усвојен на Седмнаестој седници Управног одбора ПКС. Оценивши да ће 2012. година бити пуна изазова и ограничења, потпредседница ПКС Видосава Џагић је нагласила да су приоритети решење проблема неликвидности на свим нивоима, повећање инвестиција у инфраструктуру,

пољопривреду и енергетику и извозно оријентисану производњу. У наредној години треба се усмерити на смањење трошкова пословања кроз смањење непотребних административних процедура и парафискалних оптерећења привреде, а одређене промене би требало направити у монетарној политици. Џагић је нагласила да су главни ризици за српску привреду у 2012. години, који могу довести до даљег пада привредне активности, скроман привредни раст у земљама чланицама ЕУ, као и домаћи ризици а то су нестабилност курса, ризик неликвидности, растућа стопа незапослености, што би негативно утицало на конкурентност реалног сектора.

„Хидроелектране Ђердап“ добиле годишњу награду ПКС

БЕОГРАД, 23. децембар 2011. - На Трећој седници Скупштине Привредне коморе Србије уручене су годишње награде ПКС за 2011. најуспешнијим привредним друштвима и појединцима, као и јубиларне награде ПКС. За резултате у производњи и другим областима привређивања и за допринос развоју и унапређењу привреде Републике Србије, које су привредна друштва постигли у 2011. години из сектора енергетике награду је добило Привредно друштво „Хидроелектране Ђердап“ – Кладово. У име предузећа награду је примио директор Привредног друштва Драган Станковић.



У НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ СРПСКЕ ПРИВРЕДЕ

Привредна комора Србије је независна, савремена и одговорна небуџетска институција, национална асоцијација свих српских привредника која своју традицију, искуство, знање и стручност ставља у службу најбољег интереса својих чланица и српске привреде.

Били смо и остаћемо одговоран партнер и подршка вашем пословању кроз услуге пословног информисања и саветовања, издавања докумената и сертификата, унапређења економске сарадње са иностранством, независног суђења и арбитраже, едукације, као и заступања, заштите и промоције интереса наше привреде у земљи и свету.

НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ



Алексеј Милер и Борис Тадић посетили Рафинерију у Панчеву

Панчево, 21. новембра 2011 - Председник Извршног одбора ОАД «Гаспром» Алексеј Милер и председник Републике Србије Борис Тадић посетили су НИС-ову рафинерију у Панчеву. Том приликом, генерални директор НИС-а Кирил Кравченко упознао је госте са током грађевинских радова који се обављају у оквиру пројекта модернизације прерађивачких капацитета НИС-а.

У оквиру посете Рафинерији, Алексеј Милер и Борис Тадић учествовали су на свечаном отварању нове Командне сале обједињеног система управљања производним локацијама НИС-а.

Поводом званичног пуштања у рад командне сале која је од виталног значаја за функционисање модернизованог рафинеријског комплекса, Алексеј Милер је истакао:

-- Ово није само највећи инвестициони пројекат у Србији, већ један од највећих инвестиционих пројеката на целом Балкану. Ми смо амбициозни људи, пред собом постављамо амбициозне циљеве и зато ће НИС постати лидер на регионалном тржишту. Гаспром ће бити ваш поуздани партнер који ће увек, у року и у потпуности испуњавати

своје обавезе. Ми ћемо заједно остварити невероватне резултате и ја сам у то сто посто сигуран.

Борис Тадић је похвалио руководство НИС-а за учињене напоре, и између осталог нагласио:

-- Наш интерес је да НИС шири свој енергетски утицај у читавом региону. То није само домаћа индустрија, она може бити значајан учесник и такмичар на тржишту енергената у читавом региону југоисточне Европе, а видимо и могућности за продор на подручје средње Европе. Захваљујући обимном пројекту модернизације Рафинерије, грађани Србије имаће у најскорије време могућност да користе нафтне деривате највишег могућег квалитета, чија ће производња истовремено обезбедити заштиту животне средине. Оваквим инвестицијама НИС значајно доприноси социјалној и здравственој политици Србије.

НИС и RAG потписали споразум о заједничком истраживању

Беч, 19. децембра 2011 - НИС и аустријска компанија Rohöl-Aufsuchungs Aktiengesellschaft, преко своје мађарске подружнице RAG Hungary Kft, Будимпешта (RAG) закључили су

споразум о заједничком истраживању и развоју конвенционалних ресурса угљоводоника у области „Кишкунхалас“ западно од Сегедина, у јужној Мађарској. Лиценцу за истраживање има RAG Hungary, и она обухвата област од 2255 km².

Циљ сарадње је да се удруже инвестиције и поделе ризици и добит од истраживања гасних и нафтних ресурса. Према условима споразума НИС-у ће припасти 50 одсто удела у будућој производњи на овом блоку.

Након аквизиције и интерпретације висококвалитетне 3Д сеизмике у 2011., партнери планирају отварање првих бушотина у 2012. години. Трошкови истраживања, оцењивања, развоја и производње у зони коју покрива лиценца, биће подељени у складу са учешћем које партнери имају у потписаном Споразуму. RAG Мађарска ће на основу споразума бити оператер.

Комбиновањем знања и искуства стечених у суседним истраживачким областима у Мађарској и Србији оствариће се корист за оба партнера и стимулисати инвестиције у истраживачке активности у Мађарској.

„Партнерство с компанијом RAG је још један корак у правцу реализације наше стратегије. НИС активно развија своје пословање у иностранству. У фокусу наше пажње у области истраживања нафте

и гаса је подручје Панонског базена, и већ данас у нашем портфолију има неколико перспективних производних пројеката на територији Мађарске, Румуније и Босне у којима учествујемо, и у оквиру којих развијамо ниво знања и експертизе о том подручју. Главни циљ нашег развоја у овом правцу није само повећање обима производње угљоводоника у будућности –за нас је важно и повећање ресурсне базе и повећање нивоа обезбеђености резервама. У том процесу сарађујемо с најбољим партнерима – лидерима у својим привредним гранама. Партнерством с компанијом RAG стичемо ново искуство, нове географске и технолошке перспективе”, изјавио је Кирил Кравченко, генерални директор НИС-а.

НИС обнавља своје бензинске станице

Београд, 26. децембар 2011 - У оквиру пројекта модернизације малопродајне мреже НИС је завршио израду обновљене концепције бензинских станица «НИС Петрола».

Циљ обнављања традиционалог бренда бензинских станица, условљен бизнис-стратегијом компаније, јесте јачање позиција на домаћем малопродајном тржишту моторног горива преко развоја сопствене, разгранате мреже бензинских станица, оријентисане на средњу класу, са





гарантованим квалитетом горива и сервисних услуга.

Нови визуелни идентитет задржава одлике старог и препознатљивог брэнда «НИС Петрола», али је модернизован и обогаћен увођењем плаве боје у испису назива. Овај „триколорни“ комерцијални брэнд нуди потрошачу поузданост, доступност, савремене стандарде услуге и гарантовани квалитет нафтних деривата.

У свом раду НИС је окренут ка интересима већине српских возача, обезбеђујући висококвалитетно гориво по оптималној тржишној цени.

Компанија је оријентисана и на возаче који углавном возе по граду, и на оне који често возе на међуградским релацијама: Бензинске станице «НИС Петрола» налазе се на доступним местима, како у градовима, тако и на магистралама.

У НИС-у се од 2010. године интензивно спроводи модернизација и аутоматизација малопродајних

објеката, тако да ће и триколорне бензинске станице «НИС Петрола» функционисати на савремен начин и бити у потпуности у складу са свим грађевинским и еколошким прописима.

У оквиру програма модернизације мреже БС до 2014. године биће ребрендиран, реконструисан и изграђен већи део мреже БС – око 250 објеката. Укупан обим капитала уложеног у развој малопродајне мреже «НИС Петрола» износиће више него 13 млрд динар.

Прве обновљене БС НИС Петрола биће отворене већ почетком 2012. године

„Модернизација бензинских станица и обнављање НИС Петролбрэнда резултат је тежње наше компаније да послује по европским стандардима и континуирано ради на унапређењу квалитета горива и услуга. Желимо да свим потрошачима понудимо доступан и модеран српски брэнд који се непрестано унапређује. Идеја нам је нови идентитет наше малопродајне мреже прати и побољшање квалитета услуга и производа“ рекао је Кирил Кравченко, генерални директор НИС-а.

ЖИВОТ НИКАД НЕ МОЖЕ ДА СТАНЕ



Енергија живота



NIS

GAZPROM NEFT

ЈП „СРБИЈАГАС“ Нови Сад

Улажемо у сигурност снабдевања

Иако је у четвртом кварталу 2011. године обележило шест година од оснивања, Јавно предузеће „Србијагас“ наставља традицију дугу шест деценија, од када је природни гас почео да се спомиње на нашим просторима и од када је почела изградња првих објеката, у циљу безбедног, благовременог и континуираног допремања тог енергента до крајњих потрошача.

Октобар, месец компаније „Србијагас“, ове године је протекао у знаку резимирања резултата из претходног периода и најаве једне нове, снажне, реално засноване визије предузећа. А она је, по речима генералног директора „Србијагаса“ Душана Бајатовића, одређена учешћем државне гасне компаније у великим пројектима, као што су изградња транснационалног гасовода „Јужни ток“ и градња две до четири гасне централе у когенеративног типа у Републици Србији, које би омогућиле производњу електричне енергије и за извоз. Управо поменути пројекти били су међу главним темама разговора и приликом новембарске посете председника Управног одбора руског гасног гиганта „Гаспрома“ Алексеја Милера нашој земљи. Званично пуштање у рад подземног складишта гаса у Банатском Двору, у присуству председника



Србије Бориса Тадића и челника „Гаспрома“, било је прилика да се истакне исправност одлуке о стратешком партнерству са руском компанијом, које ће у предстојећем периоду, како се очекује, бити још чвршће и богатије. Алексеј Милер изјавио је том приликом да складиште у Двору сматра првим објектом на будућој траси „Јужног тока“.

Циљ за сада јединог подземног складишта гаса у Србији јесте обезбеђивање сигурности снабдевања тржишта. Колико је то важно, сви смо се уверили



у време гасне кризе почетком 2009. године, када овај гасни објекат још није био завршен. Сигурно и стабилно снабдевање гасом је основна обавеза предузећа „Србијагас“. Почетак грејне сезоне и ове године уверио нас је да национална гасна компанија, и поред дуго присутног проблема са неадекватном ценом гаса, који је делом ублажен октобарском одлуком Владе Републике Србије о поскупљењу тог енергента, спремна да подмири потребе апсолутно свих категорија потрошача, дакле како домаћинстава и даљинских система грејања, тако и индустрије. Јавно предузеће „Србијагас“ спремно је ушло и ову зиму, пре свега обезбеђењем довољних количина гаса, али и благовременом припремом свих важних гасоводних објеката за режим рада у време грејне сезоне.

Последње тромесечје 2011. године протекло је у знаку бројних интервенција на гасоводима, планираних, тј. редовних и нарочито, ванредних. Екипе „Србијагаса“ успешно и благовремено интервенисале су у том периоду широм Србије: у околини Јагодине, Земуну, затим на гасоводу

Батајница-Шабац, у Кикинди, Иланци, Црвенки, Новом Кнежевцу, Аранђеловцу...И не само то. Када су у питању садашњи и будући радови, у овом кварталу добре вести стигле су за грађане Сомбора, Крагујевца, Панчева, Смедерева, јер су у тим градовима потписани Уговори о гасификацији, који ће омогућити да еколошки најбољи и још увек, како сваки пут истиче генерални директор Србијагаса, економски најисплативији енергент, с изузетком грејања на термоакумулационе пећи, стигне и у њихове домове. Радови на гасификацији су, у међувремену, отворени и у Шиду и Панчеву,

Пред крај године са руским партнером усаглашен је дугорочни уговор о набавци јефтинијег гаса за Србију, што ће донети смањењу трошкова увоза гаса, али и већој флексибилности у набавци. Уговор ће бити потписан, чим у републичком парламенту буде усвојен међудржавни уговор, који утврђује оквире за партнерство Србијагаса и Гаспрома.





комплетни пројекти.

У овом периоду, и субвенцијари компаније „Србијагас“, Српска фабрика стакла у Параћину и Азотара у Панчеву, обележили су годишњице рада и постојања. И једна и друга фабрика тим поводом јавности су саопштиле да су обновили и увећале производњу, очувале радна места, ремонтвале поједине капацитете и сада, у сарадњи са својим већинским власником, Јавним предузећем „Србијагас“, наговештавају нове стратешке партнере и немале инвестиције, које ће им омогућити повратак на лидерске позиције у својим браншама.

О већ, засигурно на дужи рок, осигураном позиционирању предузећа „Србијагас“, говоре објављени подаци из протеклог квартала. Наиме, државна гасна компанија сврстана је међу 500 највећих компанија Средње Европе, а заузела је и 37. место на листи ТОП 100 „SeeNews“-а, које такође рангира највеће компаније у региону. Успех, и поред кризе, по свему судећи, је признат и запажен. Запослени ЈП „Србијагас“, који су његов највећи ресурс, највише су заслужни за ове резултате. Само уз њихов велики професионални допринос, сви горе поменути циљеви су могући и достижни.



Снага
природе



Партнерство са природом
трајна је инвестиција

ТРАНСНАФТА



Постојећи складишни капацитети на терминалу Нови Сад

Представљамо развојни пројекат: СКЛАДИШТЕЊЕ НАФТЕ И НАФТНИХ ДЕРИВАТА

У условима велике енергетске зависности значајно је осигурати стабилност снабдевања тржишта нафтом и нафтном дериватима. Значајну улогу у томе има делатност складиштења нафте и нафтних деривата.

У Европској Унији складиштење обавезних резерви нафте и нафтних деривата регулисано је директивама број 68/414/ЕЦ, 2006/67/ЕЦ, 72/425/ЕЕЦ, 2009/119/ЕЦ Европског Парламента и Савета које би требало да буду интегрисане у државне законе земаља чланица како би се обезбедило сигурно снабдевање тржишта нафтом и нафтним дериватима. Република Србија још увек није донела регулативе у складу са поменутиим документима Европске Уније, што ће требати да учини у наредном периоду у процесу придруживања Европској Унији.

Проширењем своје делатности на складиштење (предузеће поседује дозволу за исто), ЈП Транснафта је заокружила и употпунила своје пословање и достигла ниво себи сродних предузећа како у непосредном

окружењу, тако и у развијеним земљама Европе. У наредном периоду ЈП Транснафта планира да предузме активности како би се постојећи и будући складишни капацитети понудили за комерцијалне потребе као и за потребе складиштења обавезних резерви.

Предузеће планира да изгради два резервоара од по 20.000 м³ на терминалу Нови Сад. Резервоари ће бити изграђени изнад нивоа земље, цилиндричног облика, са пливајућом мембраном. Ова локација је погодна због близине нафтовода и рафинерије. Такође, на овој локацији налази се пратећа инфраструктура као и постојећа радна снага што значајно умањује инвестицију и оперативне трошкове пројекта.

У циљу реализације овог пројекта, ЈП Транснафта је израдила Студију изводљивости главног пројекта и Студију утицаја на животну средину и изабрала пројектанта за главни пројекат.

Срђан Михајловић, генерални директор ЈП Транснафта, о активностима предузећа у 2011. години и пословним плановима за наредни период:

БЕОГРАД - Јавно предузеће "Транснафта" очекује да ће после завршетка модернизације рафинерије у Панчеву, од 2013. године бити повећан транспорт нафте нафтоводима тог предузећа за 30 одсто, изјавио је Танјугу генерални директор "Транснафте" Срђан Михајловић.

Завршетком инвестиционог програма у Рафинерије нафте Панчево, која ће обезбедити квалитетније и довољне количине деривата за српско тржиште, повећаће се и транспорт нафте, јер су сада ограничене количине нафте која се може прерадити у тој рафинерији, рекао је Михајловић.

Он је најавио да ће се то предузеће, које се бави транспортом и складиштењем нафте, од следеће године бавити и велепродајом нафте и нафтних деривата, подсетивши да је закључком Владе "Транснафта" од Војске Србије и Министарства одбране преузела пет складишних капацитета, који треба да се ставе у функцију и тржишни оквир.

Ти складишни капацитети ће повећати конкуренцију и квалитет деривата на домаћем тржишту, омогућиће да цена деривата у Србији буде као у земљама региона и да се тржиште продуби и прошири, оценио је он и најавио да ће следеће године бити стављено у функцију складиште Лединци, капацитета око 90.000 кубика.

"Транснафта" је у 2011. години забележила стагнацију транспорта, која је износила око два милиона тона домаће и увозне нафте, због чега ће и добит компаније бити нешто нижа него претходних година, рекао је Михајловић и напоменуо да је Нафтна индустрија Србије (НИС) у задње две године једини преостали клијент "Транснафте".

У следећој години се очекује сличан ниво транспорта нафте, али већ у 2013. повећање за 30 одсто, казао је Михајловић и објаснио да је највећи пад транспорта забележен 2010. године, од када се променила структура потрошње деривата на српском тржишту и од када је порасла потражња за дериватима из увоза, а смањила се



за онима домаће производње.

Михајловић је најавио да би у следећој години могао бити расписан тендер за изградњу продуктовода кроз Србију и да би та инвестиција могла бити покренута крајем следеће или почетком 2013. године.

"Транснафта" је у 2011. години припремила сву документацију и идејни пројекат за реализацију пројекта продуктовода којим би се транспортовали нафтни деривати, за чију изградњу од Панчева до Смедерева и од Панчева до Новог Сада је у првој фази потребно уложити око 34 милиона евра, а целокупна вредност тих пројеката је око 176 милиона евра, казао је Михајловић.

"Транснафта" је припремила потребну документацију за реализацију тог пројекта, остало је још да се уради генерални пројекат и да се обезбеде потребна финансијска средства, а да ли ће доћи изградње продуктовода кроз Србију зависи од тога да ли ће НИС исказати заинтересованост и потребу за њима.

Очекујем да ће НИС већ у јануару следеће године донети одлуку о томе, рекао је Михајловић и додао да би, ако одговор НИС-а буде позитиван, тендер за тај посао требало да буде расписан током следеће године.

Он је напоменуо да је Влада Србије, Законом о буџету, предвидела средства за гаранцију према Европској инвестиционој банци за изградњу прве фазе продуктовода од Панчева до Смедерева и од Панчева до Новог Сада.





ЛУКОИЛ

ЗАДОВОЉНИ СМО РЕЗУЛТАТИМА У СРБИЈИ

Поводом обележавања јубилеја - 20. годишњице Нафтне компаније „ЛУКОИЛ“, у посети Србији боравио је потпредседник Компаније и руководилац Управе за промет нафтних деривата Вадим Варабјов. Он говори о пословним резултатима „ЛУКОИЛ-а“ у Србији, будућим плановима и њеном месту у повезивању српске и руске привреде.

Оцењујући да су за протеклих осам година од приватизације Беопетрола планови „ЛУКОИЛ-а“ у Србији остварени, Варабјов је говорећи о ефектима либерализације тржишта нафтних деривата истакао:

– Одређени ефекти су приметни, мада ће своју потпуну валоризацију доживети тек у наредном периоду, са постепеним повећањем потрошње евробензина који је био кључни производ у пакету ослобађања увоза (пошто су ТНГ и евродизел и пре либерализације били на слободном режиму увоза). Са аспекта слободног ценовног формирања, које је као део либерализације тржишта ступило

на снагу 1. јануара 2011. године, приметно је заштравање конкуренције у сегменту малопродаје и својеврсна ценовна утакмица која потрошачима пружа могућност и ценовног и квалитативног избора. У том смислу, Србија је кренула путем дерегулације свог нафтног тржишта по опробаним корацима – либерализација увозног режима, слабљење ценовних контрола и већи обим страног инвестирања. Сигурно је да ће дерегулација нафтног тржишта значајно допринети процесима интеграције Србије у регионално и глобално окружење, а „ЛУКОИЛУ“ као глобалној енергетској компанији је то посебно важно.



- Питања легализације објеката су један од горућих проблема у овом тренутку у Србији. Како са њима излазите на крај?

Варабјов: Задовољни смо како протиче овај процес. Као и процедурама за добијање неопходне документације које, према нашем искуству из региона и у Русији, у Србији нису ништа компликованије.

РАЗВОЈ МАЛОПРОДАЈНЕ МРЕЖЕ

- Планови на српском тржишту?

Варабјов: У следећих пар година компанија планира да изгради више нових објеката у Београду. Заинтересовани смо за атрактивне локације и пажљиво пратимо развој ваше престонице, будући да је приметна жива активност у области изградње инфраструктуре. Видео сам ту много новина – нове и реконструисане мостове, саобраћајнице, пословне центре.

- Будући да је „ЛУКОИЛ“ међу водећим компанијама по висини доказаних залиха нафте, какви су планови у области истраживања и вађења нафте и гаса на европском тлу?

Варабјов: Влада Румуније је у октобру ратификовала споразум о геолошким истраживањима и експлоатацији два блока у акваторију Црног мора. „ЛУКОИЛ“ планира да инвестира око 1,5 милијарди долара у вађење нафте у Румунији ако залихе буду доказане. Инвестиције у геолошка испитивања и утврђивање залиха у следеће три године износиће око 400 милиона долара. На овај начин затворићемо ланац вертикално интегрисаног пословања компаније у Румунији. Нафту коју произведемо прерађиваћемо у својој рафинерији у Плоештију, пласирати кроз мрежу властитих бензинских станица, а остатке нафтних деривата сагоревати у електранама које су такође у нашем власништву.

- Осим у нафтни улажете и у електроенергетски сектор?

Варабјов: „ЛУКОИЛ“ као мултинационална компанија развија своје прерађивачке капацитете и малопродајне мреже у целој Европи. Али треба нагласити да је „ЛУКОИЛ“ одавно прерастао у вертикално интегрисану енергетску компанију те у складу са тим улаже и у развој својих електроенергетских капацитета, који су „разбацани“ широм Руске Федерације и европског





континента.

ПОСЛОВНИ САВЕТ РУСИЈЕ И СРБИЈЕ

- Већ три године на повезивању српске и руске привреде активно ради Пословни савет Русије и Србије. Шта подразумева ангажман Компаније „ЛУКОИЛ“ у Пословном савету Русије и Србије, будући да сте ви његов копредседник са руске стране?

Варабјов: Осим што је наша компанија један од највећих руских инвеститора у економију Србије, узели смо на себе одговорност за развој руско-српске пословне сарадње на нивоу малог и средњег бизниса. Свој задатак видимо пре свега у стварању услова за успостављање пословних контаката између руских и српских предузетника, а затим у обезбеђивању ефикасне размене информација и предлога између њих. С тим у вези организујемо пословне сусрете између компанија на регионалном нивоу Русије и Србије.

- Који су конкретни кораци по овој линији?

Варабјов: Постоји читав низ праваца који су перспективни. У току следеће године планирамо да се сконцентришемо на следеће: Као прво, спровођење специјализованих сусрета по секторима: индустрија, пољопривреда, сфера услуга. Сусрети ће бити организовани у оквиру

великих међународних сајмова и изложби, које се одржавају у обе земље. Затим, у сарадњи са Привредном комором Руске Федерације испитујемо могућност организације посета представника српских пословних кругова у Сочи, како би могли да се упознају с инвестиционим пројектима инфраструктуре Олимпијских игара 2014. године. На пролеће следеће године планирамо одржавање четвртог редовног заседања Пословних савета Русије и Србије у оквиру кога ће бити организован и велики бизнис форум. Приводимо крају формирање сајта Пословног савета који ће пружити све неопходне информације о нашој делатности и објавити новости из руског и српског бизниса и на којем ће компаније моћи да размењују комерцијалне предлоге и да траже партнере.

ЛУКОИЛ



**sa vama
na putu...
do pobede!**

uvek u pokretu



UNKS – Udruga naftnih kompanija Srbije

Знамо ли колико је тачно велико тржиште Србије?

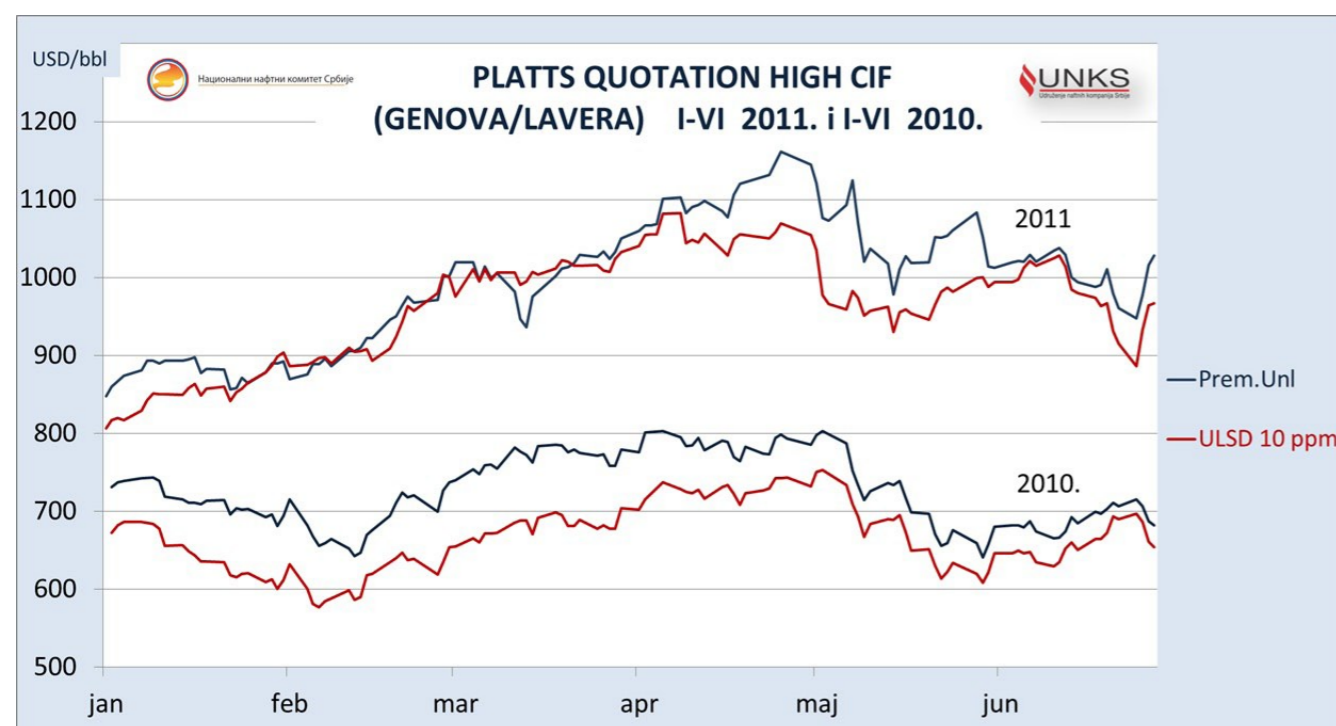
Кључне компаније српског тржишта деривата нафте, чланице Националног нафтног комитета и Удружења нафтних компанија Србије, први пут ван институција државе окупљене на стварању реалне слике националног тржишта.

Удружење нафтних компанија Србије је крајем прошле године окончало прву фазу још једног пројекта од изузетне важности за све учеснике на тржишту деривата нафте и надлежне институције Србије. Израда Анализа тржишта деривата нафте Србије би требало на веродостојан начин да прикаже величину и структуру овог важног сегмента националног тржишта. Током прошле године је формиран систем аквизиције малопродајних цена горива на бензинским станицама Србије и недељног извештавања о просечним малопродајним ценама на домаћем тржишту. У овај пројекат су укључене компаније са великим учешћем у малопродаји као што су НИС а.д., ОМВ, ЕКО, ИнтерМОЛ, АВИА, а како очекујемо ускоро ће се доставом података из свог пословања прикључити и Лукоил. Такође једном недељно на свом сајту (www.unks.rs), УНКС објављује пресек малопродајних цена горива у десет земаља региона и из дана у дан постаје референтни извор ових података, за све већи број медија у Региону.



Сагледавање величине и структуре тржишта деривата нафте Србије

Раније започет пројекат УНКС-а на изради свеобухватне тржишне анализе, еволуирао је у сарадњи са чланицама Националног нафтног комитета у заједничку активност израде периодичних Анализа тржишта деривата нафте Србије. У изради Пројектног задатка учествовали су представници свих релевантних нафтних компанија на домаћем тржишту, Привредне коморе Србије, Србијагаса, Транснафте, стручног удружења СНАГА и Универзитета у Новом Саду. УНКС је упутио позив за слање различитих података на више од 20 адреса, компанија, организација и институција, са амбицијама да се овај круг додатно прошири приликом израде наредних анализа.



Struktura prosečnih maloprodajnih cena goriva

primenom akciza koje su važile od 01.01. 2011 do 22.06.2011.

Srbija					pdv (%):	18
	Kompanijska cena	Akciza	PDV	Prosečne MPC	Državno zahvatanje	
	RSD	RSD	RSD	RSD	RSD	%
Premijum BMB 95	60,71	45,00	19,03	124,74	64,03	51,33
Evro premijum BMB 95	63,51	49,50	20,34	133,35	69,84	52,37
Evro BMB 98	72,54	49,50	21,97	144,01	71,47	49,63
Evrodizel	73,31	37,00	19,86	130,17	56,86	43,68
Dizel D2	65,54	35,00	18,10	118,64	53,10	44,75

Модел тестиран на анализи за првих шест месеци 2011

Анализа тржишта деривата нафте Републике Србије за период јануар-јун 2011 године је прво у низу истраживања тржишта које ће Национални нафтни комитет Србије и Удружење нафтних компанија Србије радити сваких шест месеци. Овај приступ тржишног истраживања је произашао из потреба чланица обе асоцијације за сагледавањем величине, структуре и трендова тржишта деривата нафте у Србији. Анализе ће бити рађене на основу Пројектног задатка који је дефинисала Радна група ННКС.

Обухваћени су основни параметри кретања на међународном тржишту и кључни показатељи домаћег тржишта, у посматраном периоду. Анализом је обухваћена потрошња моторних горива: бензина, дизел горива, течног нафтног гаса, биогорива и компримованог природног гаса, као и лож уља и битумена, на тржишту Србије, изузев подручја Косова и Метохије. Како је планирано, садржај сваке наредне анализе биће прошириван до потпуне реализације Пројектног задатка и у складу са евентуалним новим, усаглашеним, потребама чланова ННКС и УНКС.

Приликом израде прве анализе, која се односи на период јануар-јун 2011. године, пуна пажња је посвећена утврђивању методологије прикупљања и обраде података, као и вишеструких провера веродостојности података, у свим фазама промета од производње до крајње потрошње деривата нафте.

Прикупљени подаци имају третман пословне тајне, тако да нису презентовани појединачни компанијски промети по производима, или каналима продаје, или историја промена малопродајних цена по компанијама

Показатељи укратко

Анализу је усвојио ИО ННКС-а на својој последњој прошлогодишњој седници, којом је председавао, председник Комитета, господин Петар Шкундрић. Комплетна анализа је на тај начин постала доступна свим чланицама и Националног нафтног комитета и Удружења нафтних компанија Србије, а у припреми је и јавна презентација ових података.

Оно што је занимљиво, Анализа је показала, да је укупна потрошња моторних горива на територији Србије, за првих шест месеци 2011, у односу на првих шест месеци 2010. године, порасла за 18,430 т или 1,79%. Овом приликом није узето у обзир стање залиха на почетку и на крају посматраног периода, тако да су могућа одређена одступања од реално расположивих количина, а залихе ће бити укључене у Анализу приликом израде првог годишњег извештаја.

Пуна пажња је посвећена обради података о потрошњи деривата нафте, док ће опште информације о тржишту бити употпуњене приликом израде прве наредне анализе за период 2011/2010. Агенција за енергетику Републике Србије је спремна да за потребе израде Анализа достави податке у складу са својом надлежношћу, али ти подаци могу бити само у оквирима оних који су доступни на сајту АЕПС а.

Удружење нафтних компанија Србије ће и у 2012 години наставити да развија обраду различитих тржишних информација, како би у складу са циљевима оснивања допринело бољем сагледавању и уређењу тржишта деривата нафте у Србији.



Редакција Билтена:

Главни и одговорни уредник:

проф. др. Слободан Соколовић

Извршни уредник:

Душан Даковић.

Новинар, стручни сарадник:

Владимир Спасић.

Дизајн и прелом:

Реља Трајковић

e-mail: nnkspres@wpcserbi.rs
www.wpcserbia.rs